

ANKETA POSLODAVACA
zaposlenost i zapošljavanje 07/08.

IZDAVAČ:

Zavod za zapošljavanje Crne Gore
Biro rada Bijelo Polje

ZA IZDAVAČA:

Danilo Vojinović

AUTOR:

Milka Bošković

INFORMATIČKA PODRŠKA:

Radomir Ivezić

RECENZENT:

Dr Milivoje Radović

LEKTOR:

Svetozar Kujović

GRAFIČKA OBRADA I ŠTAMPA:

Studio MOUSE - Podgorica

TIRAŽ:

200 primjeraka

ANKETA POSLODAVACA
zaposlenost i zapošljavanje
07/08.

Biro rada BIJELO POLJE

Sadržaj

REZIME	7
1. UVOD	9
1.1. Cilj i zadaci istraživanja	9
1.2. Predmet istraživanja	10
1.3. Sadržaj istraživanja	11
1.4. Metodologija istraživanja	12
1.5. Populacija i uzorak istraživanja	14
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	15
2.1. Struktura poslodavaca	15
2.1.1. Poslodavci prema oblicima organizovanja	15
2.1.2. Poslodavci prema vrstama djelatnosti	17
2.1.3. Poslodavci prema oblicima organizovanja i vrstama djelatnosti	18
2.1.4. Poslodavci prema vremenu poslovanja.....	21
2.1.5. Poslodavci prema broju zaposlenih	23
2.1.6. Poslodavci prema vrstama djelatnosti i broju zaposlenih	25
2.1.7. Organizacija koja je dio neke druge organizacije (domaće ili strane).....	26
2.1.8. Na kom tržištu organizacija dominantno posluje	27
2.1.9. Podaci o radu i poslovanju	27
2.1.9.1. Ocjene poslodavaca o radu/poslovanju	27
2.1.9.2. Plan /strategija razvoja firme.....	28
2.2. Zaposlenost i zapošljavanje u 2007. godini	31
2.2.1. Prosječna zaposlenost prema vrstama djelatnosti	31
2.2.2. Ostvareno povećanje broja zaposlenih	33
2.2.3. Obrazovna i profesionalna struktura zaposlenih	35
2.2.4. Zaposlenost u tekućoj i godini osnivanja firme poslodavaca.....	37
2.2.5. Starosna i polna struktura zaposlenih	38
2.2.6. Invalidi i penzionisani radnici	40
2.2.7. Spremnost zapošljavanja lica sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti.....	41
2.2.8. Upoznatost poslodavaca sa pogodnostima koje obezbjeđuje Zavod kod podsticanja zapošljavanja lica sa invaliditetom	43
2.2.9. Viškovi zaposlenih	45
2.2.10. Deficitarni kadrovi	48

2.3. Planirano zapošljavanje u 2008. godini	54
2.3.1. Razlozi za planiranje povećanja-zadržavanja broja zaposlenih	54
2.3.2. Struktura poslodavaca prema djelatnostima	55
2.3.3. Obrazovna i profesionalna struktura planiranih potreba	57
2.3.4. Invalidi i radnici za penzionisanje	59
2.3.5. Radno angažovanje penzionera	61
2.3.6. Viškovi zaposlenih	62
2.3.7. Deficitarni kadrovi u 2008. godini	65
2.3.8. Razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta	69
2.3.9. Projekcija zapošljavanja za narednih pet godina	70
2.4. Zapošljavanje sa nepunim radnim vremenom i na povremenim i privremenim poslovima	71
2.4.1. Kvalitet zaposlene radne snage	75
2.4.2. Znanja, vještine i kompetencije koje najviše nedostaju zaposlenima	76
2.5. Uporedni pregled zaposlenih i zapošljavanja u tekućoj i narednoj godini	77
2.6. Saradnja poslodavaca i Zavoda	78
2.6.1. Nivoi, oblici i sadržaji saradnje	78
2.6.2. Obrazovanje i obuka za zaposlene	79
2.6.3. Ocjene kvaliteta usluga Zavoda	81
2.6.4. Vidovi informisanja	83
2.6.5. Očekivanja poslodavaca od Zavoda, prijedlozi i sugestije	83
3. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	86
3.1. Realizacija projektovanih ciljeva i zadataka	86
3.2. Prosječna i ukupna zaposlenost u tekućoj godini	86
3.3. Zapošljavanja u tekućoj godini	87
3.4. Planirano zapošljavanje u narednoj godini	88
3.5. Zapošljavanje sa nepunim radnim vremenom i na povremenim i privremenim poslovima	89
3.6. Saradnja poslodavaca i Zavoda	89
3.7. Preporuke za korišćenje rezultata	90
4. PRILOG	93
4.1. Realizacija projektovanih ciljeva i zadataka	94

REZIME

Cilj anketiranja poslodavaca je da se potpunije sagledaju kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja i identifikuju njihove uzroke i posljedice na nivou Regije i opština . Uz ovo, mišljenja, ocjene i sugestije poslodavaca vezano za istraživanje i analizu tržišta rada, značajno utiču na kvalitet izvođenja zaključka, a time i na valjanost analize u cjelini.

- Istraživanje je realizovano na uzorku od 4% registrovanih poslodavaca u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac.
- Kada je u pitanju odabrani uzorak poslodavaca, koji je prosječno obuhvatio sve djelatnosti, može se zaključiti da se najveći broj preduzeća registruje kao »DOO« odnosno 55%, zatim »Ustanove« sa 24%, »Akcionarska društva« 15%, dok je učešće ostalih manje od 10%.
- Kada je u pitanju vrsta djelatnosti, dominira trgovina sa 26%, zatim prerađivačka industrija sa 23%, dok je učešće ostalih manje od 10%.
- Najveći broj poslodavaca zapošljava od 10 do 50 radnika, 55%, zatim od 5 do 10 radnika, zapošljava 24%, dok preko 50 radnika ima 20% anketiranih poslodavaca.
- Najveći broj poslodavaca, 69% je relativno zadovoljno svojim poslovanjem i poslovnom klimom u zemlji uopšte, dok je 20% veoma zadovoljno.
- Biznis plan ima 55% anketiranih dok 62% anketiranih poslodavaca ima strategiju razvoja.
- Usvojen sistem kvaliteta imaju 50% anketiranih, dok investicioni plan ima 75% poslodavaca.
- Najveći broj zaposlenih, 30%, je u prerađivačkoj industriji, zatim u zdravstvenom i socijalnom radu, 17.23%. Slijede poslodavci iz oblasti obrazovanja 11.38%, trgovine, 10.72%, dok je broj zaposlenih kod poslodavaca iz ostalih djelatnosti, pojedinačno zastupljen, ispod 10% od ukupnog broja zaposlenih.
- Od ukupnog broja radnika zaposlenih kod anketiranog broja poslodavaca, najveći broj njih radi sa III stepenom stručne spreme, 36.15%, sa IV stepenom stručne spreme, 26.85% i 21.55% zaposlenih sa višim i visokim obrazovanjem.

- U ukupnom broju zaposlenih u obrađenom uzorku žene učestvuju sa 44.60% (obrazovanje, zdravstvo, trgovina,...). Analizirano sa stanovišta određene starosne grupe do 19 godina, radi 0.05%, od 19-24 god., radi 6.69%, od 25-30 god., radi 12.28%, od 31-40 god., radi 27%, od 41-50god., radi 34.49%, od 50-54 god., radi 15.68%, od 55-65 god., radi 5.5%.
- Ukupan broj zaposlenih invalida kod anketiranih poslodavaca je 70. U 2007.god. penzionisano je 32 radnika u anketiranom uzorku.
- Svega 56% anketiranih poslodavaca je spremno da zaposli invalide bez obzira da li se radi o sufinansiranju, poreskim olakšicama ili kreditu po povlašćenim uslovima.
- U 2007.god. 8.80% poslodavaca je iskazalo viškove zaposlenih, a 91.20% poslodavaca prema svojim planovima, nema viškova zaposlenih. U 2008.godini odgovori su identični.
- U pogledu iskazanih potreba za deficitarnim kadrovima u 2007. god. na nivou Regije, 61,53% poslodavaca navelo je da na tržištu rada nedostaju kadrovi određenog profila za njihove potrebe, dok 47.25% poslodavaca nema problema u obezbjeđivanju potrebnih kadrova za njihove potrebe. Na isto pitanje u 2008.god. odgovori su približno isti. Kao najčešći razlog za deficitom potrebne radne snage, po mišljenju poslodavaca na nivou Regije, opcija odgovora »nema obrazovanih kadrova odgovarajućih profila na tržištu » najzastupljenija je, dok je opcija »nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku » najmanje zastupljena. Analizom deficitarnih zanimanja po djelatnostima primat pripada građevinarstvu, 45%, počev od pomoćnih radnika do inženjera građevine. Na drvopre-radu otpada 12% sa, zadnjih godina vrlo atraktivnim i traženim zanimanjem montažera rezanog namještaja. 5% deficitarnih potreba spada u grupu turizma i ugostiteljstva.
- U svojim komentarima, sugestijama i preporukama poslodavce najviše interesuju pitanja vezana za kredite za zapošljavanje, informisanje o uslovima i mogućnostima obezbjeđivanja potrebnih kadrova, obuke, sufinansiranje i zapošljavanje pripravnika itd.

Rezultati dobijeni realizacijom ovog projekta predstavljaju izvor podataka na osnovu kojih će se kreirati i planirati aktivnosti bilo da se radi o organizovanju obuka, doobuka ili stručnog usavršavanja nezaposlenih, bilo da se radi o programima kreditiranja poslodavaca kroz zapošljavanje, stimulaciji zapošljavanja marginalnih grupa, programa za pripravnike i slično.

1. UVOD

1.1. Cilj i zadaci istraživanja

Zavod za zapošljavanje Crne Gore u okviru velikog broja svojih aktivnosti ima i istraživačku djelatnost. Jedna od tih istraživačkih djelatnosti je i Anketa poslodavaca o zaposlenosti i zapošljavanju.

Projekat anketiranja poslodavaca realizuje se u Zavodu za zapošljavanje još od 2003.godine. Anketiranjem poslodavaca koje je sprovedeno 2003. godine u opštini Bijelo Polje obuhvaćeno je 606 preduzeća, a u opštini Mojkovac 121 preduzeće.

Za razliku od prvog istraživanja, kada je obuhvaćeno oko 50% registrovanih poslodavaca u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac, drugo istraživanje realizuje se u oktobru 2004. godine i uzorak je reduciran na 7% registrovanih poslodavaca.

Drugim istraživanjem u opštini Bijelo Polje anketirano je 120 preduzeća a u opštini Mojkovac 24 preduzeća.

Treće istraživanje realizuje se u 2006.godini na uzorku od 7% registrovanih poslodavaca. Anketiranjem je u Bijelom Polju obuhvaćeno 121 preduzeće a u opštini Mojkovac 24 preduzeća.

Novina u projektu Ankete poslodavaca 2005/2006.godine je da su rađene regionalne analize. Regionalne analize imaju za cilj da se potpunije sagledaju kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja i identifikuju njihove uzroke i posljedice na nivou Regije i opština.

Ovogodišnja Anketa četvrta je po redu sprovedena na nivou Regije Bijelo Polje, koja obuhvata opštine Bijelo Polje i Mojkovac, i predstavlja redovno godišnje konsultovanje poslodavaca u cilju ostvarivanja neposrednog uvida u aktuelnu i očekivanu zaposlenost i zapošljavanje.

Činjenica da postojeće evidencije poslodavaca ne zadovoljavaju strukturom i kvalitetom podataka neophodnih za istraživanje i ostvarivanje uvida u

aktuelnu i očekivanu zaposlenost i zapošljavanje, opredijelila je Zavod da na drugačiji način dođe do što preciznijih podataka koji bi obezbijedili kvalitetnu analizu.

Istraživanje je realizovano na uzorku poslodavaca koji su upisani u Centralni sudski registar Privrednog suda u Podgorici. Kao metod istraživanja odabrana je anketa.

Saglasno definisanom cilju, opredijeljeni su i zadaci istraživanja:

- Izrada baze podataka za projektovanje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja
- Prikupljanje podataka za analizu zaposlenosti i zapošljavanja u 2007. godini, odnosno realizaciju planiranog zapošljavanja (iz prethodne ankete)
- Prikupljanje podataka za analizu očekivanih kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja u 2008. godini
- Istraživanje mišljenja, ocjena i stavova poslodavaca o saradnji sa Zavodom u zadovoljavanju kadrovskih potreba
- Evidentiranje promjena u strukturi i ažuriranje registra poslodavaca.

1.2. Predmet istraživanja

Predmetom istraživanja obuhvaćeni su:

- Prosječan broj ukupno zaposlenih u 2007. godini i godini osnivanja
- Obim i struktura zaposlenosti i zapošljavanja u 2007. godini
- Obim i struktura planiranog zapošljavanja u 2008. godini
- Starosna struktura zaposlenih
- Podaci o radu i poslovanju
- Viškovi zaposlenih
- Invalidi i penzionisani radnici
- Deficitarni kadrovi
- Zapošljavanje sa nepunim radnim vremenom
- Zapošljavanje nezaposlenih za obavljanje privremenih i povremenih poslova
- Saradnja poslodavca i Zavoda
- Informisanost poslodavaca o aktivnostima Zavoda

- Prijedlozi i sugestije poslodavaca za podsticanje zapošljavanja i efikasnije funkcionisanje tržišta rada.

1.3. Sadržaj istraživanja

U skladu sa definisanim predmetnim okvirima istraživanja, projektovani su **sadržaji** za pojedine tematske cjeline navedene u nastavku teksta.

- **Pregledi poslodavaca**, prema oblicima organizovanja, vrstama djelatnosti, dužini poslovanja, broju zaposlenih i dr.
- **Prosječan broj ukupno zaposlenih** u tekućoj godini i godini osnivanja privrednog društva, ustanove, preduzetnika i dr. oblika organizovanja.
- **Zaposlenost i zapošljavanje**: starosna struktura zaposlenih, broj i struktura zaposlenih prema vrsti radnog odnosa, stepenima stručne sprema i grupama zanimanja, kao i prema oblicima organizovanja i vrsti djelatnosti poslodavaca-ostvareno u tekućoj i planirano za narednu godinu, projekcija u narednih pet godina.
- **Invalidi rada i penzionisani radnici**: na nivou kategorije **NE** i **DA** (sa brojem radnika)-ukupno invalida u radnom odnosu u tekućoj i planirano za narednu, kao i planirano zapošljavanje (novih) invalida u narednoj godini i spremnost poslodavaca da zaposle lica sa invaliditetom uz određene pogodnosti .
- **Viškovi zaposlenih**: na nivou kategorija **NE** i **DA**, razlozi i načini rješavanja, kao i struktura prema djelatnostima poslodavaca, stepenima stručne sprema i grupama zanimanja-stanje u tekućoj i planirano za narednu godinu.
- **Deficitarni kadrovi**: na nivou kategorija **NE** i **DA**, razlozi, broj i struktura prema zanimanjima –aktuelno u tekućoj i očekivano u narednoj godini.
- **Mogućnost zapošljavanja radnika sa nepunim radnim vremenom**-na nivou skale ocjena.
- Mišljenja poslodavaca o **zapošljavanju nezaposlenih lica za povremene i privremene poslove**: na nivou skale ocjena.
- Ocjena poslodavaca o **kvalitetu radne snage zaposlenih u firmi i kadrova na evidenciji Zavoda**-na nivou skale ocjena.
- Ocjena **znanja, vještina i kompetencija koji po mišljenju poslodavaca najviše nedostaju zaposlenim**-na nivou skale modaliteta.
- **Saradnja poslodavaca i Zavoda**: broj lica obuhvaćen programima

obrazovanja/obuke za zaposlenje prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja (realizovano u tekućoj, planirano u narednoj godini), oblici i sadržaji saradnje sa Zavodom, ocjene poslodavaca o kvalitetu usluga Zavoda u zadovoljavanju njihovih potreba, kao i koji vid informisanja obezbjeđuje kvalitetnu saradnju sa Zavodom.

- **Očekivane usluge od Zavoda:** prema slobodnom izboru poslodavaca (bez predloženih odgovora u Upitniku).
- **Ocjene, prijedlozi i sugestije poslodavaca** za unapređivanje saradnje sa Zavodom, djelovanje drugih institucija i subjekata tržišta rada, podsticanje zapošljavanja uopšte i funkcionisanje tržišta rada u Crnoj Gori, kao i saradnja sa državama u okruženju vezano za zapošljavanje.

Ovako definisani sadržaji istraživanja predstavljali su osnovu za izbor i oblikovanje pitanja, kao i načina sprovođenja ankete i obrade rezultata.

Obrada rezultata prilagođena je potencijalnim korisnicima za različite namjene. U tom smislu rezultati su prikazani odvojeno za 2007.godinu i 2008.godinu, prema tematskim cjelinama. Pored toga, dobijeni pokazatelji su obrađeni tako da, u komparaciji sa podacima iz drugih izvora, mogu predstavljati valjanu osnovu i za dublju analizu pojedinih segmenata funkcionisanja tržišta rada i zapošljavanja.

Nivo konstatacija, ocjena, zaključaka i preporuka primjeren je dobijenim pokazateljima iz ankete, uz korišćenje komparativnih podataka iz evidencije Zavoda i iskustva u pružanju usluga licima koja traže zaposlenje i poslodavaca u zadovoljavanju njihovih kadrovskih potreba.

1.4. Metodologija istraživanja

Anketa kao metod prikupljanja podataka pokazala se efikasnom. Pored toga, omogućava strukturiranje dobijenih odgovora prilagođeno postavljenim ciljevima i upoređivanje dobijenih rezultata sa pokazateljima zaposlenosti i zapošljavanja iz drugih izvora.

Zadržana je velika sličnost ovog upitnika i upitnika koji je korišćen u prethodnim istraživanjima, kako u pogledu forme tako i sadržine, jer se

težilo da se obezbijedi upoređivanje dobijenih rezultata o zaposlenosti i zapošljavanju i omogući praćenje realizacije zapošljavanja koja su poslodavci planirali za narednu godinu.

Pretežni dio pitanja u anketi je zatvorenog tipa, čime je olakšana statistička obrada i upoređivanje rezultata za pojedine segmente istraživanja i periode vremena koje reprezentuju. Pored predloženih modaliteta, poslodavcima je ostavljena mogućnost da dopune odgovore na pojedina pitanja prema sopstvenoj procjeni.

Manji broj pitanja otvorenog tipa projektovan je s namjerom da se obezbijede dodatne, neformalne informacije, mišljenja i sugestije kojima se, po pravilu, zahvata neposrednije i otvorenije opredjeljivanje ispitanika.

Anketiranje je sprovedeno na području opština Bijelo Polje i Mojkovac. Obzirom na veličinu uzorka u opštini Bijelo Polje, odabrano je 4 anketara sa evidencije nezaposlenih Biroa rada Bijelo Polje i 1 sa evidencije nezaposlenih Kancelarije Mojkovac koji su prošli obuku, a bili najuspješniji u prethodnim anketiranjima. Edukaciju anketara obavili su treneri Biroa rada prema upustvima koja su urađena uz anketni list i odgovarajućim programima koji su razvijeni u Zavodu za ovakve namjene.

Kadrovsku osnovu za realizaciju i sprovođenje ankete za područje koje obuhvata Biro rada Bijelo Polje sa pripadajućom kancelarijom Mojkovac, ostvario je savjetnik za rad sa poslodavcima u Birou rada Bijelo Polje, kao organizator terenskog istraživanja i kao stručna podrška anketarima, edukovan u prethodnih nekoliko godina, u sklopu projekta uvođenja nove doktrine rada u Zavodu.

Razumije se da realizacija ovog projekta iziskuje kvalitetnu informatičku podršku, kako prilikom oblikovanja anketnog instrumenta, tako i kod obrade i prezentacije rezultata koju je realizovao Sektor za informacioni sistem - u Birou rada, sistem inženjer.

Istraživanje je realizovano u okviru programskih zadataka Zavoda za zapošljavanje za 2007. godinu.

Kordinaciju rada učesnika u pripremi i sprovođenju istraživanja ostvario je Sektor za zapošljavanje i Centar za ljudske resurse.

1.5. Populacija i uzorak istraživanja

Prilikom strukturiranja uzorka, kao i u toku sprovođenja istraživanja, uložen je napor da se obezbijedi/e:

- Ujednačen /proporcionalani / obuhvat poslodavaca u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac;
- Ujednačen obuhvat poslodavaca prema vrstama djelatnosti;
- Traženi podaci na nivou poslodavaca sa statusom pravnog lica, što znači i za zaposlene, odnosno zapošljavanje u jedinicama rada koje nemaju takav status, a locirane su van sjedišta poslodavaca.

Kao populacija iz koje je odabran uzorak korišćen je Centralni registar Privrednog suda u Podgorici.

U sledećoj tabeli prikazani su podaci o populaciji, planiranom i realizovanom uzorku istraživanja.

REGIJA-OPŠTINE	Populacija	UZORAK			
		Planirano	%	Realizovano	%
BIJELO POLJE	2.206	71	3,22	71	100
MOJKOVAC	457	20	4,37	20	100
SVEGA	2.663	91	3,79	91	100

Istraživanjem je obuhvaćeno oko 4% registrovanih poslodavaca u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac. Pri tome, pretežno su izostavljeni poslodavci koji zapošljavaju manje od pet radnika, kako bi se ostvario projektovani cilj da se anketom obuhvate poslodavci kod kojih je zaposleno najmanje 50% ukupno zaposlenih u Regiji, što je i realizovano.

Prilikom strukturiranja uzorka postojala je težnja da se obezbijedi reprezentativnost sa aspekta vrste djelatnosti, oblika organizovanja, broja zaposlenih, vremena postojanja i sl., sa jedne strane, a sa druge da se omogući upoređivanje dobijenih rezultata analize sa pokazateljima analiza iz prethodnih godina, čime se omogućava kontinuirano praćenje kretanja na tržištu rada i prilagođavanje aktivnosti Zavoda zahtjevima i trendovima na tržištu rada, radi postizanja što produktivnijih i kvalitetnijih rezultata u dijelu efikasnijeg usklađivanja ponude i tražnje radne snage realizacijom odgovarajućih mjera i programa u oblasti aktivne politike zapošljavanja.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Ovim istraživanjem, kao što je prethodno naglašeno, obuhvaćeni su poslodavci na nivou Regije Bijelo Polje koju čine Bijelo Polje i Mojkovac, koristeći kao ilustraciju karakteristike određenih pojava na njihovom području.

U Birou rada Bijelo Polje urađena je detaljna analiza rezultata ankete na nivou opština koje pokriva iz dva razloga. Prvo, da potpunije sagleda kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja kako bi identifikovali njihove uzroke i posledice. Drugo, da na osnovu tih saznanja pripremi akcione programe aktivnosti za podsticanje zapošljavanja kod konkretnih poslodavaca u određenim djelatnostima.

Elektronska verzija baze podataka, kao dokumentaciona osnova za urađene tabelarne i grafičke prikaze, adekvatno je zaštićena i arhivirana u dokumentaciji Zavoda, čime je obezbijeđeno kontinuirano praćenje određenih aspekata zaposlenosti i zapošljavanja, odnosno, upoređivanje sa rezultatima ovakvog i sličnih istraživanja u narednom periodu.

2.1. Struktura poslodavaca

Struktura anketiranih poslodavaca obrađena je prema oblicima organizovanja, vrstama djelatnosti, vremenu poslovanja, broju i strukturi zaposlenih i obliku svojine.

2.1.1. Poslodavci prema oblicima organizovanja

Tabela 2.1.1. Pregled poslodavaca prema oblicima organizovanja

Oblici organizovanja	Regija		Ukupno
	Bijelo Polje	Mojkovac	
Akcionarsko društvo	10	4	14
Društvo sa ograničenom odg.	43	7	50
Komanditno društvo			

Oblici organizovanja	Regija		Ukupno
	Bijelo Polje	Mojkovac	
Ortačko društvo			
Preduzetnik	1	3	4
Ustanova	16	6	22
Nevladina organizacija	1		1
Zadruga			
Dio stranog društva			
Ostali oblici			
Svega	71	20	91

Po podacima iz tabele zaključujemo da je najviše anketiranih poslodavaca u Regiji (Bijelo Polje i Mojkovac) organizovano kao **Društvo ograničene odgovornosti**, njih 50 što predstavlja - 54.94 %, **ustanove**-24.17%, **akcionarska društva** – 15.38%, **preduzetnici** – 4.39%, **nevladine organizacije**-1.10%. Ostali oblici organizovanja nijesu zastupljeni u anketiranom uzorku. Opšti utisak je da su u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac poslije društava ograničene odgovornosti, najviše zastupljene ustanove i akcionarska društva.

U **opštini Bijelo Polje** najviše anketiranih poslodavaca organizovano je kao DOO-60.56%, ustanove su zastupljene sa 22.53%, akcionarska društva 14.08%, preduzetnici i nevladine organizacije sa 1.40%.

U **opštini Mojkovac** najviše anketiranih poslodavaca organizovano je kao DOO-35%, ustanove sa 30%, akcionarska društva zastupljena su sa 20% i preduzetnici sa 15%.

Pojedini oblici organizovanja su različito zastupljeni u strukturi poslodavaca na nivou Regije. Tako npr. u **opštini Mojkovac** od ukupnog broja poslodavaca 15% su preduzetnici, dok je u **opštini Bijelo Polje** učešće preduzetnika 1.40%.

Kod upoređivanja podataka sa rezultatima prethodnog istraživanja primijetna je značajna sličnost koja se ogleda u tome da je najveći broj anketiranih poslodavaca organizovan kao Društvo ograničene odgovornosti (iz razloga što su prilikom strukturiranja uzorka, kao i u toku sprovođenja istraživanja obuhvaćeni poslodavci koji zapošljavaju više radnika).

2.1.2. Poslodavci prema vrstama djelatnosti

Tabela 2.1.2. Pregled poslodavaca prema vrstama djelatnosti

Vrste djelatnosti	Regija		Svega
	Bijelo Polje	Mojkovac	
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	4	1	5
Ribarstvo			
Vađenje ruda i kamena			
Prerađivačka industrija	17	4	21
Proizvodnja i snabdijevanje elektr. energ., gasom i vodom	1		1
Građevinarstvo	5	2	7
Trgovina na veliko i malo, opravka vozila	20	3	23
Hoteli i restorani	3	4	7
Saobraćaj, skladištenje i veze	1		1
Finansijsko posredovanje	1		1
Aktivnosti u vezi sa nekretninama	2		2
Državna uprava i odbrana, soc. osiguranje	4	1	5
Obrazovanje	4	3	7
Zdravstveni i socijalni rad	3	1	4
Ostale komun., društ. i lične uslužne djelatnosti	6	1	7
Privatna domaćinstva sa zaposlen. licima			
Eksteritorijalne organizacije i tijela			
Svega	71	20	91

U analizi poslodavaca prema vrstama djelatnosti, uočavamo da je, u anketiranom uzorku najzastupljenija djelatnost **Trgovina na veliko i malo-25.27%**. Slijede **Prerađivačka industrija- 23.10%**, **Građevinarstvo, Obrazovanje i Komunalne djelatnosti** zastupljene su u istom obimu - 7.69%. Djelatnosti označene kao **Državna uprava i odbrana, socijalno osiguranje i Poljoprivreda, lov i šumarstvo -5.49%**, **Zdravstveni i socijalni rad-4.39%**, **Aktivnosti u vezi sa nekretninama-2.19%**, ostale djelatnosti označene kao **Proizvodnja i snabdijevanje elek.energijom, Saobraćaj i Finansijsko posredovanje** zastupljene su u obimu od-1.10%.

Ukoliko napravimo kratku analizu po opšinama, zapažamo da su trgovina i prerađivačka djelatnost najviše zastupljene kako u Bijelom Polju tako i Mojkovcu, što je i razumljivo, ako imamo u vidu činjenicu da ove djelatnosti upravo i karakterišu privredu sjeverne regije.

U **opštini Mojkovac** karakteristično je veliko učešće hotela i restorana, no nije iznenađujuće ako se zna da je opština Mojkovac atraktivna turistička destinacija koja svojim sadržajima tradicionalno privlači veliki broj turista.

U djelatnostima «Ribarstvo», «Vađenje ruda i kamena », »Privatna domaćinstva sa zaposlenim licima« i »Eksteritorijalne organizacije i tijela« nije bilo anketiranih poslodavaca.

Kod upoređivanja podataka sa rezultatima prethodnog istraživanja primijetna je značajna sličnost, u pogledu proporcionalne zastupljenosti poslodavaca iz pojedinih djelatnosti u obuhvaćenom uzorku. Izvjesno je da je sličnost uslovljena primjenom kriterijuma za izbor poslodavaca sa većim brojem zaposlenih.

2.1.3. Poslodavci prema oblicima organizovanja i vrstama djelatnosti

U ovom pregledu imamo objedinjene prethodne dvije analize. Uporedni prikaz oblika organizovanja poslodavaca u okviru pojedinih vrsta djelatnosti u ovom tekstu je sveden na prikaz karakterističnih pokazatelja utvrđenog stanja koji mogu biti indikativni za praćenje aktuelne i očekivane zaposlenosti i zapošljavanja u pojedinim djelatnostima.

Tabela 2.1.3. Pregled poslodavaca prema oblicima organizovanja i vrstama djelatnosti

Vrste djelatnosti	Oblici organizovanja							Regija
	Akcionar. društvo	Društvo sa ogr. odgov.	Ortačko društvo	Preduzetnik	Ustanova	Nevladina organizacija	Ostali oblici	
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1	4						5
Prerađivačka industrija	7	13		1				21
Proizvodnja i snabdijevanje elektr.energ., gasom i vodom					1			1
Građevinarstvo	2	4		1				7
Trgovina na veliko i malo, opravka vozila		22		1				23
Hoteli i restorani	2	4		1				7
Saobraćaj, skladištenje i veze		1						1
Finansijsko posredovanje	1							1
Aktivnosti u vezi sa nekretninama	1	1						2
Državna uprava i odbrana, soc. osiguranje					5			5
Obrazovanje					7			7
Zdravstveni i socijalni rad					4			4
Ostale komun., društ. i lične uslužne djelatnosti		1			5	1		7
Svega	14	50		4	22	1		91

Uočavamo da je oblik organizovanja društvo ograničene odgovornosti najzastupljeniji kako sa aspekta Regije tako i aspekta vrsta djelatnosti. Društvo ograničene odgovornosti i ustanove su oblici organizovanja koji su u većini djelatnosti u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac u posjedu prva dva mjesta, a nakon njih na trećem mjestu se nalazi akcionarsko društvo kao oblik organizovanja. No, ne treba zaboraviti da je ovo analiza uzorka i da je vjerovatnoća odstupanja od kompletne slike moguća, a posebno treba imati u vidu činjenicu da se težilo da se dobije što reprezentativniji uzorak, pa su i anketiranjem obuhvaćeni poslodavci koji zapošljavaju veći broj radnika.

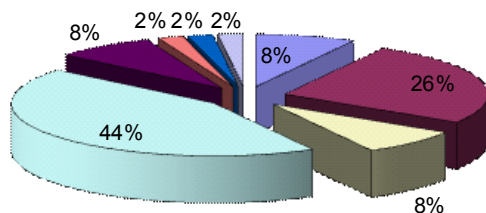
Akcionarska društva su najviše zastupljena u djelatnostima Prerađivačke industrije -50 %, u djelatnostima Građevinarstvo i Hoteli i restorani - 14.28%, dok su ostale vrste djelatnosti podjednako zastupljene, u procentu manjem od 10%.

Ustanove kao oblik organizovanja dominiraju u djelatnostima: Obrazovanje-31.80%, u djelatnosti Državna uprava i djelatnosti komunalane aktivnosti-22.70%, dok su sa po 18% zastupljene u Zdravstveno-socijalnoj djelatnosti i sa 4.50% u djelatnosti Proizvodnja i snabdijevanje elek. energ., gasom i vodom.

Preduzetnici su zastupljeni sa po 25% u djelatnostima Prerađivačke industrije, Građevinarstva, Trgovine i Hotelima i restoranima.

Društvo ograničene odgovornosti kao oblik organizovanja zastupljen je sa po 55% kod anketiranih poslodavaca. Zastupljenost ovog oblika organizovanja pojedinim djelatnostima ilustrovana je sledećim grafičkim prikazom.

Zastupljenost društva sa ograničenom odgovornošću u pojedinim djelatnostima

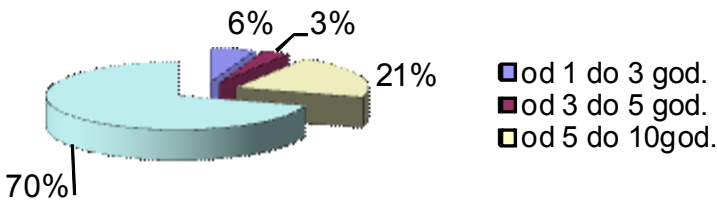
■ Poljoprivreda, lov i šumarstvo	■ Prerađivačka industrija
■ Građevinarstvo	■ Trgovina na veliko i malo opravka vozila
■ Hoteli i restorani	■ Saobraćaj, skladištenje i veze
■ Aktivnosti u vezi sa nekretninama	■ Ostale komun., društ. i lične uslužne djelatnosti

U okviru djelatnosti **Trgovina** organizovano je 44% svih društava sa ograničenom odgovornošću, u **Prerađivačkoj industriji** 26%, u djelatnostima **Građevinarstvo, Poljoprivreda, Hoteli i restorani** -8%. Ostale djelatnosti zastupljene su sa po 2%.

2.1.4. Poslodavci prema vremenu poslovanja

Rezultati dobijeni analizom pitanja - **Datum osnivanja** od značaja su u dijelu mogućeg projektovanja i planiranja realizacije aktivnosti za unapređivanje kvaliteta usluga poslodavcima, uz uvažavanje njihovih potreba i zahtjeva koji su karakteristični za određene vremenske periode poslovanja preduzeća.

Grafički prikaz poslodavaca u Bijelom Polju i Mojkovcu prema vremenu poslovanja

Na osnovu dobijenog grafičkog prikaza, zaključujemo da u analiziranom uzorku na nivou Regije nema preduzeća koja posluju do 1 godine.

Podatak da **6% anketiranih poslodavaca posluje u periodu do 3 godine** treba vrednovati u kontekstu karakteristika odabranog uzorka, jer je izostavljanjem poslodavaca sa manjim brojem zaposlenih i preduzetnika znatno reducirana upravo kategorija ispitanika sa poslovanjem- **do jedne godine i od jedne do tri godine**. Međutim, njihovo učešće u populaciji je značajno, što upućuje na potrebu angažovanja Zavoda u zadovoljavanju njihovih kadrovskih potreba koje su primjerene kako za pokretanje biznisa tako i prve mjesece poslovanja.

U poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja kada smo među anketiranim poslodavcima imali 3% poslodavaca koji posluju u periodu do jedne godine, rezultati u ovom istraživanju pokazuju da je njihov broj mnogo manji.

U **posljednjih 5 godina** osnovano je 3% privrednih društava i drugih oblika organizovanja rada što ukazuje na socio-ekonomske karakteristike Regije, a time i na kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja.

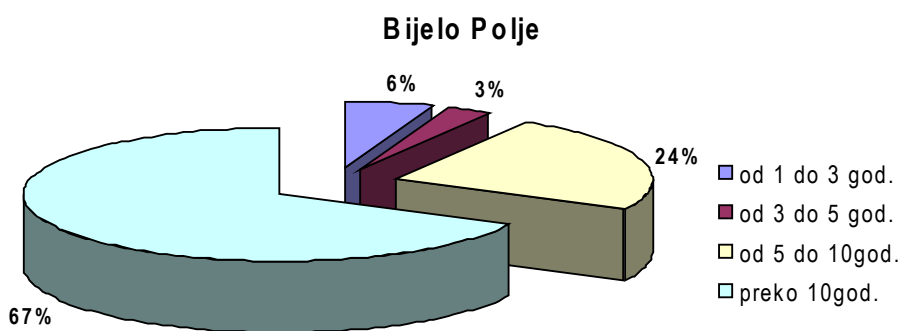
Saradnju Zavoda sa **poslodavcima koji posluju od pet do deset (21%) i preko deset godina (70%)**, treba usmjeriti u održavanju zaposlenosti i stvaranju uslova za otvaranje novih radnih mjesta, jer uliva povjerenje u postojanost kada je broj zaposlenih u pitanju, kako postojeći tako i planirani.

Tabela 2.1.4. Pregled poslodavaca prema opštinama i vremenu poslovanja

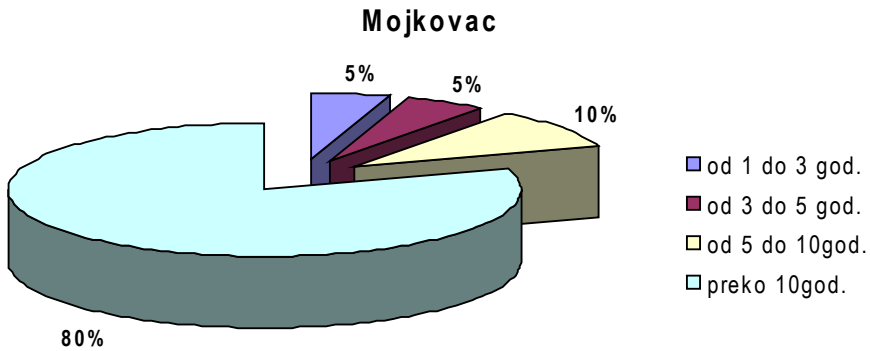
Opštine-Regija		Period postojanja društva					Ukupno
		do 1 god.	od 1 do 3 god.	od 3 do 5 god.	od 5 do 10god.	preko 10god.	
Bijelo Polje	br. %		4 5.63	2 2.82	17 23.94	48 67.61	71 100
Mojkovac	br. %		1 5	1 5	2 10	16 80	20 100
Ukupno	br. %		5 5.50	3 3.29	19 20.88	64 70.33	91 100

Iz prikazanog tabelarnog pregleda poslodavaca prema dužini vremena poslovanja, proizilazi da su analizirano po opštinama najviše zastupljeni poslodavci koji posluju 10 i više godina, a u odabranom uzorku nije bilo preduzeća koja su osnovana u zadnjoj godini.

Grafički prikaz poslodavaca prema dužini vremena poslovanja za opštinu Bijelo Polje

Grafički prikaz poslodavaca prema dužini vremena poslovanja za opštinu Mojkovac

2.1.5. Poslodavci prema broju zaposlenih

U narednoj tabeli prikazana je struktura poslodavaca prema broju zaposlenih na nivou Regije i pripadajućih opština.

Tabela 2.1.5. Pregled poslodavaca prema broju zaposlenih

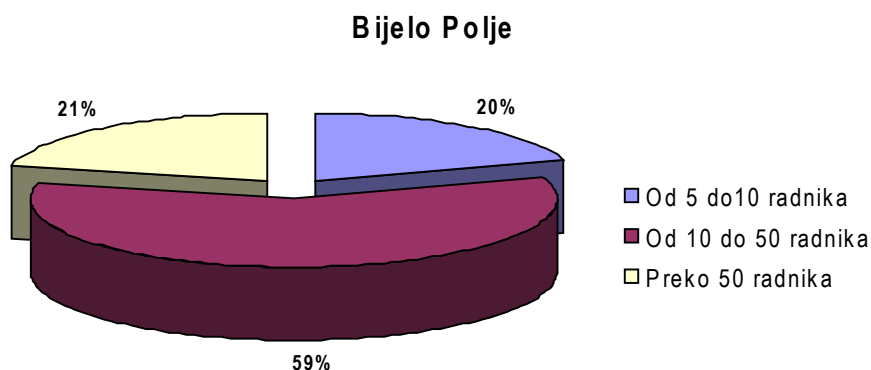
Opštine-Regija	Poslodavci					
	Ukupno	Jedan radnik	Od 1 do 5 radnika	Od 5 do 10 radnika	Od 10 do 50 radnika	Preko 50 radnika
Bijelo Polje	71			14	42	15
Mojkovac	20			8	8	4
Svega	91			22	50	19

Iz tabele proizilazi da na nivou **Regije** od broja anketiranih poslodavaca najveći broj je onih koji zapošljavaju «**od 10 do 50 radnika**» (54.94%). Poslodavci koji zapošljavaju **od 5 do 10 radnika** zastupljeni su sa 24.17%, dok su poslodavci koji zapošljavaju **preko 50 radnika** zastupljeni sa po 20.87%.

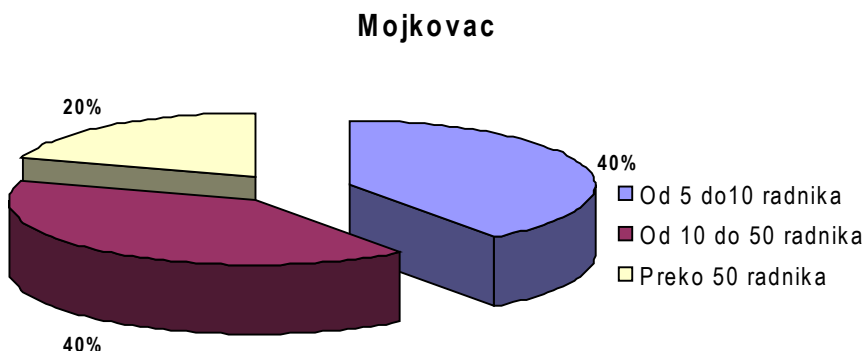
Prilikom strukturiranja uzorka nijesu adekvatno tretirani poslodavci sa manjim brojem zaposlenih, tako da u grupama **jedan radnik** i **od jedan do 5 radnika** nema anketiranih poslodavaca.

Ako se kao srednja preduzeća tretiraju poslodavci do 50 zaposlenih, onda je obim privrednih društava, preduzetnika, javnih službi i drugih oblika organizovanja na nivou malih i srednjih preduzeća zastupljen sa 79.90%.

Grafički prikaz poslodavaca prema broju zaposlenih u opštini Bijelo Polje

Grafički prikaz poslodavaca prema broju zaposlenih u opštini Mojkovac

Iz ovih grafičkih prikaza zaključujemo da je u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac kao i na nivou Regije, najviše zastupljeno poslodavaca koji zapošljavaju »od 10 do 50 radnika«, dok poslodavci koji zapošljavaju do pet radnika nijesu zastupljeni u uzorku.

2.1.6. Poslodavci prema vrstama djelatnosti i broju zaposlenih

Upoređivanje poslodavaca prema djelatnostima i broju zaposlenih projektovano je zbog očekivanja da analiza ovih odnosa može obezbijediti dodatne informacije u cilju potpunijeg uvida u realno stanje na tržištu rada i racionalnije planiranje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja.

Tabela 2.1.6. Pregled poslodavaca prema djelatnostima i broju zaposlenih

Djelatnosti	Poslodavci					
	Ukupno	Jedan radnik	Od 1 do 5 radnika	Od 5 do 10 radnika	Od 10 do 50 radnika	Preko 50 radnika
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	5			1	3	1
Prerađivačka industrija	21			4	10	7
Proizvodnja i snabdijevanje elek. energijom, gasom i vodom	1					1
Građevinarstvo	7			5	2	
Trgovina na veliko i malo	23			4	18	1
Hoteli i restorani	7			4	3	
Saobraćaj, skladištenje i veze	1				1	
Finansijsko posredovanje	1			1		
Aktivnosti u vezi s nekretninama	2			1	1	
Državna uprava i odbrana	5				4	1
Obrazovanje	7				3	4
Zdravstveni i socijalni rad	4				1	3
Ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti	7			2	4	1
Bijelo Polje- Mojkovac	91			22	50	19

Na osnovu tabelarnog pregleda, vidi se da najveći broj poslodavaca koji zapošljavaju **od 10 do 50 radnika** nalazi u djelatnostima Trgovina 36% i Prerađivačka industrija 20%, na trećem mjestu su Državna uprava i Komunalne aktivnosti sa po 8%.

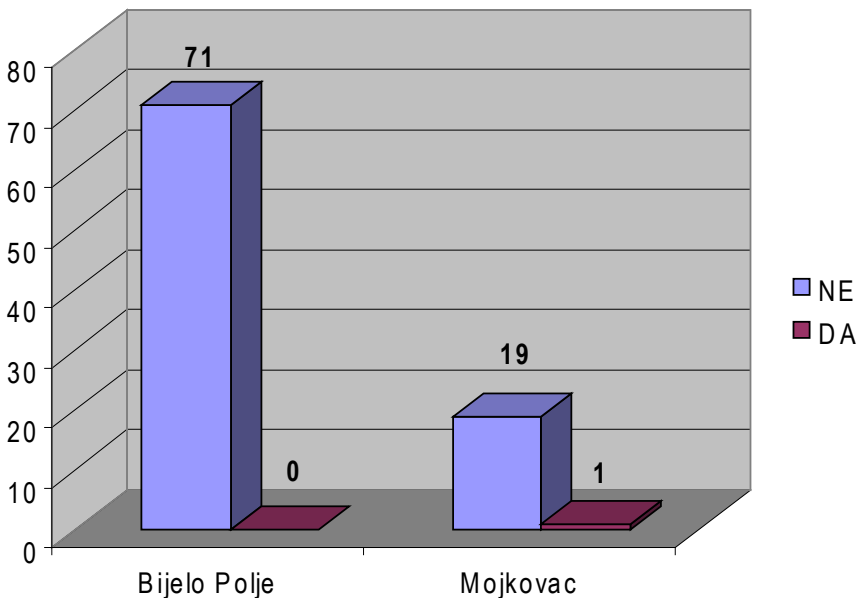
U grupi **od 5 do 10 radnika** najviše je zastupljeno poslodavaca iz Građevinarstva, na drugom mjestu su poslodavci iz djelatnosti Prerađivačka industrija, Trgovina i Hoteli i restorani sa po 18.20 %.

Kada su u pitanju poslodavci koji zapošljavaju **preko 50 radnika**, registrovan je sličan rezultat, dominantno je učešće poslodavaca u djelatnostima Prerađivačke industrije, 36.84%.

2.1.7. Organizacija koja je dio neke druge organizacije (domaće ili strane)

Podaci o tome da li je postojeća organizacija dio neke druge organizacije (domaće ili strane), nijesu obuhvaćeni prethodnim anketama, ali su projektovani u ovom istraživanju sa ciljem ostvarivanja potpunijeg uvida u samostalnost poslovanja organizacije.

Prikaz o tome da li je postojeća organizacija dio neke druge organizacije (domaće ili strane), dat je grafički:

Iz grafičkog prikaza zaključujemo da od 91 anketiranog preduzeća u Regiji samo jedno je dio druge (domaće) organizacije, a sva ostala preduzeća su sa sjedištem poslovanja u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac. Ovakva struktura je posljedica činjenice da se se u poslednjih 15 godina u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac dogodile velike strukturne promjene, pa i preduzeća ove Regije uglavnom samostalno posluju .

2.1.8. Na kom tržištu organizacija dominantno posluje

Upitnik je ove godine dopunjen i pitanjem na kom tržištu organizacija dominantno posluje. Odgovori anketiranih poslodavaca prikazani su tabelarnim pregledom koji slijedi:

Tabela 2.1.8. Tržište na kome organizacija dominantno posluje

Regija-Opštine		UKUPNO	TRŽIŠTA			
			Lokalno	Regionalno	Nacionalno	Međunarodno
Bijelo Polje	br.	71	37	25	7	2
	%	100	52,11	35,21	9,86	2,82
Mojkovac	br.	20	13	2	2	3
	%	100	65	10	10	15
Ukupno	br.	91	50	27	9	5
	%	100	54,94	29,67	9,89	5,49

Iz datog pregleda zaključujemo da 54.94% poslodavaca orijentisano je isključivo na lokalnom tržištu, regionalno posluje 29.67% poslodavaca, dok je 9.89% poslodavaca zastupljeno na nacionalnom tržištu, a 5.49% poslodavaca dominira na međunarodnom tržištu. Ako imamo u vidu da uzorak broji 91 poslodavca, dobijeni podaci govore da više od 45% poslodavaca prisutno je na tržištima van lokalnih granica.

2.1.9. Podaci o radu i poslovanju

Pitanje o ocjeni rada i poslovanja projektovano je sa ciljem ostvarivanja potpunijeg uvida u realno stanje poslovanja i projektovanu strategiju razvoja firme.

2.1.9.1. Ocjena rada, poslovanja firme

Poslodavci su imali mogućnost da od tri predložena modaliteta daju svoje utiske o poslovnoj klimi u zemlji.

Tabela 2.1.9.1. Ocjene poslodavaca o poslovnoj klimi u zemlji

Kako ocjenjujete poslovnu klimu u zemlji	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizvod. i snab. el. energijom	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi s nekretn.	Državna uprava	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun. dr. aktivnosti	Ukupno
OCJENA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Dobro		3		2	3	2				3	2	2	1	18
Zadovoljavajuće	4	14	1	5	17	3	1	1	2	2	4	2	6	62
Loše	1	4			3	2					1			11

Iz tabelarnog prikaza ocjene poslovne klime u zemlji proizilazi da je na nivou Regije Bijelo Polje »**zadovoljavajuće**« poslovnu klimu ocijenilo je 62 (ili 68.13%) poslodavaca. Najviše poslodavaca koji su zadovoljavajuće ocijenili poslovnu klimu je u djelatnostima Trgovina, 27.41% i Prerađivačka industrija, 22.58%.

Dobrim poslovnu klimu u zemlji ocijenilo je 18 (ili 19.78%) poslodavaca. Više od polovine ispitanika koji dobro ocjenjuju poslovnu klimu je u djelatnostima Prerađivačka industrija, Trgovina i Državna uprava. Svega 11 poslodavaca (ili 12.08%) ocijenilo je poslovnu klimu u zemlji **loše**. Skoro polovinu anketiranih poslodavaca koji ne ocjenjuju pozitivno poslovnu klimu je u djelatnosti Prerađivačka industrija.

Iz prikazanih pokazatelja može se zaključiti da poslodavci relativno uspješno ocjenjuju poslovanje svojih firmi, imajući u vidu i činjenicu da je poslovanje privrednih subjekata uslovljeno i privrednim ambijentom.

2.1.9.2. Plan/strategija razvoja firme

Na osnovu ovog pokazatelja može se doći do saznanja u kom procentu je zastupljena projekcija strategije razvoja firme, koja se može koristiti kod projektovanja i realizacija programa za unapređivanje kvaliteta usluga poslodavcima uz uvažavanje njihovih specifičnosti, potreba i zahtjeva koja su karakteristična za određeni stepen razvoja. Ponuđeno je više modaliteta sa odgovorima DA ili NE.

Tabela 2.1.9.2. Plan/strategija razvoja firme

Da li imate pripremljen plan / strategiju razvoja firme		Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizvod. i snab. el. energijom	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi s nekretn.	Državna uprava	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun.dr.aktivnosti	Ukupno
VRSTA PLANA		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	12	14
Da li imate biznis plan	DA	3	14	1	1	9	4	1		1	2	2		1	39
	NE	2	7		1	14	3			1	3	1			32
Da li imate strategiju/plan razvoja	DA	3	13	1	5	15	4	1	1	1	2	5	1	3	55
	NE	2	8		2	8	3			1	3	2		4	33
Da li imate usvojen sistem kvaliteta	DA	5	12		4	8	3				1	4	1	2	40
	NE		9		3	15	2			1	3	3		4	40
Da li planirate investicije	DA	5	16	1	7	20	6	1	1	1	3	4	1	3	69
	NE		5			3	1			1	2	3	2	4	21

Na pitanje »**Da li imate biznis plan**« 54.92% poslodavaca je odgovorilo **DA**, a 45.07% sa **NE**. Najviše je poslodavaca koji imaju urađen biznis plan u djelatnostima Prerađivačka industrija - 35.89% i Trgovina - 21.87%. U poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja iz 2005/2006.godine zapaža se da veći broj poslodavaca ima urađen biznis plan, što upućuje na zaključak da sve više poslodavaca razmišlja o razvojnim šansama svojih firmi.

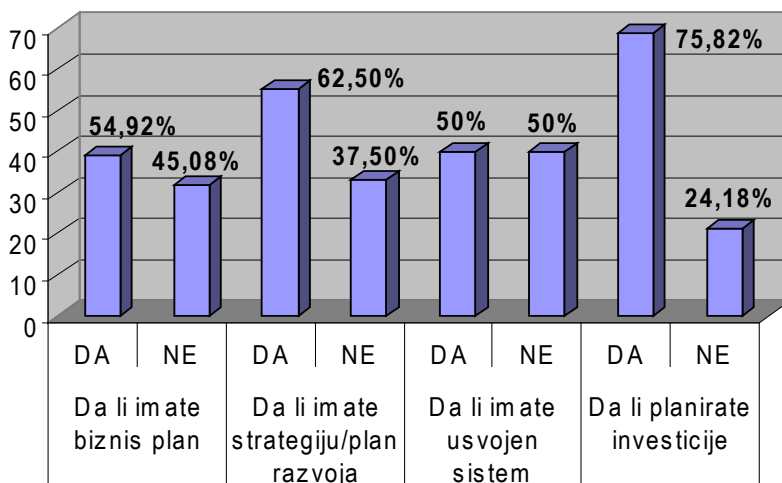
Na pitanje »**Da li imate strategiju/plan razvoja**« 62.50% poslodavaca je dalo odgovor **DA**, a 37.50% odgovor **NE**, što ukazuje da nešto više od polovine anketiranih poslodavaca imaju strategiju razvoja. Kao i na prethodno pitanje, najviše poslodavaca je u djelatnostima Trgovina i Prerađivačka industrija koji imaju strategiju razvoja, što ukazuje da poslodavci shvataju značaj strateškog planiranja i teže da svoje poslovanje učine što kvalitetnijim.

Na pitanje »**Da li imate usvojen sistem kvaliteta**« odgovor je dalo 80 poslodavaca, od kojih je isti broj poslodavaca koji imaju i koji nemaju usvojen sistem kvaliteta.

Od ukupnog broja anketiranih, 69 poslodavaca ili 75.82% planira svoje investicije, što je ohrabrujući podatak u uslovima nestabilnih kretanja na tržištu rada, dok 21 ili 24.18% ne planira. Kao i kod odgovora na prethodna pitanja, među anketiranim poslodavcima najviše je bilo iz djelatnosti Trgovina i Prerađivačka industrija koji planiraju ili ne planiraju investicije.

Procentualni odnos onih poslodavaca koji imaju ili nemaju biznis plan, strategiju razvoja, sistem kvaliteta ili planirane investicije, dat je u tabeli koja slijedi:

Grafički prikaz: Da li imate pripremljen plan/strategiju razvoja firme

Podaci o radu i poslovanju anketiranih poslodavaca pokazuju da su u svim odgovorima sa DA ili NE najviše zastupljene dvije djelatnosti i to Trgovina i Prerađivačka industrija. Realno je bilo očekivati ovakvu zastupljenost pomenutih djelatnosti, jer su bili dominantni u strukturi anketiranih, a odabrani upravo zbog karaktera privrede ove Regije. U cjelini posmatrano anketirani poslodavci imaju strategiju razvoja i planiraju investicije, a to identifikuje razna pozitivna kretanja našeg poslovnog ambijenta. Sa aspekta koji je u ovoj analizi ključni, a to je zaposlenost i mogućnosti zapošljavanja, investicije su svakako pozitivan signal.

2.2. Zaposlenost i zapošljavanje u 2007.godini

2.2.1. Prosječna zaposlenost u 2007. godini prema vrstama djelatnosti

Prosječan broj ukupno zaposlenih u 2007.godini prema vrstama djelatnosti za Regiju Bijelo Polje prikazan je u sledećem tabelarnom pregledu.

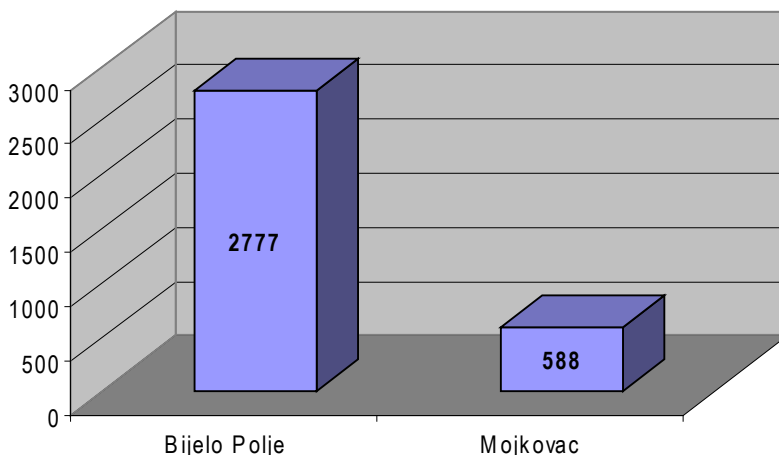
Tabela 2.2.1. Prosječan broj ukupno zaposlenih prema vrstama djelatnosti i opštinama

Vrste djelatnosti	Regija		Ukupno
	Bijelo Polje	Mojkovac	
Poljoprivreda,lov i šumarstvo	202	20	222
Prerađivačka industrija	857	147	1004
Proizv. i snabd. el.ener.gasom i vodom	78		78
Građevinarstvo	73	13	86
Trgovina na veliko i malo, opravka vozila	327	34	361
Hoteli i restorani	113	58	171
Saobraćaj ,skladištenje i veze	18		18
Finansijsko posredovanje	7		7
Aktivnosti u vezi sa nekretninama	15		15
Državna uprava .i odbrana, socij. osug.	131	36	167
Obrazovanje	236	147	383
Zdravstveni i socijalni rad	495	85	580
Ostale komun.,druš.i lične usl.djel.	225	48	273
Svega	2777	588	3365

Najveći broj zaposlenih (29.83 %) je u Prerađivačkoj industriji, zatim u **Zdravstvenom i socijalnom radu** (17.23%), slijede poslodavci iz oblasti **Obrazovanja**(11.38%), **Trgovine**(10.72%), dok je broj zaposlenih kod poslodavaca iz ostalih djelatnosti, pojedinačno, zastupljen ispod 10% od ukupnog broja zaposlenih.

Upoređujući ove podatke sa pokazateljima prethodnih istraživanja, uočavamo sličnost u dijelu redosljeda djelatnosti sa najvećim brojem zaposlenih.

Prosječan broj ukupno zaposlenih u Regiji Bijelo Polje i Mojkovac ilustriran je grafičkim prikazom koji slijedi.

U odnosu na prethodno istraživanje prosječan broj zaposlenih se smanjio, a samim tim se smanjio i prosječan broj ukupno zaposlenih. Ovakav raspored je odraz strukture uzorka.

U posljednjih 15 godina u **opštinama Bijelo Polje i Mojkovac** došlo je do velikog smanjenja industrije u ukupnoj zaposlenosti, što upućuje na zaključak da su se u privredi ove Regije dogodile velike strukturne promjene. Prema tome, ako se posmatraju trendovi rasta pojedinih sektora, onda je prisuran trend smanjenja značaja industrije i trend rasta usluga. Istovremeno broj zaposlenih u ovoj Regiji se povećao u djelatnostima prerađivačke industrije i trgovine.

Što se tiče strukture zaposlenih prema vrsti vlasništva u **Regiji Bijelo Polje**, došlo je do značajnog smanjenja učešća zaposlenih u preduzećima u društvenom sektoru, a značajno povećanje zaposlenih u privatnom i mješovitom sektoru što je posljedica procesa tranzicije i prestrukturiranja pive.

2.2.2. Ostvareno povećanje broja zaposlenih u 2007.godini

U **2007. godini** zaposleno je u obrađenom uzorku na nivou Regije Bijelo Polje **289** radnika i to **164** na određeno i **125** na neodređeno vrijeme. Struktura ostvarenog povećanja broja zaposlenih* prema nivoima obrazovanja prikazana je u sledećoj tabeli:

Tabela 2.2.2. Pregled ostvarenog zapošljavanja u tekućoj godini prema vrsti radnog odnosa i nivoima obrazovanja

Broj zaposlenih	Stepeni stručne spreme							Svega
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
Određeno vrijeme	37	3	53	26		9	36	164
Neodređeno vrijeme	17		92	7		7	2	125
Svega	54	3	145	33		16	38	289

* Kada se pokazateljima obuhvata ukupna zaposlenost, tj. zaposlenost na neodređeno i određeno vrijeme, oni se mogu tretirati i kao broj zapošljavanja (zapošljavanje iste osobe na istim poslovima u više navrata ili zapošljavanje više pojedinaca na istom radnom mjestu u vremenskim intervalima koji se slijede, ali u diskontinuitetu).

Najveći broj zapošljavanja ostvaren je kod **trećeg** - 50.17% , **prvog** stepena-18.68%, **sedmog stepena** -13.14%, slijedi **četvrti stepen** -11.41%, što je ohrabrujući podatak ako se ima u vidu da je i među nezaposlenim licima najveće učešće trećeg i četvrtog stepena stručne spreme. Ovo znači da je, u tekućoj godini, zaposleno najviše srednjoškolaca, ili 62% ukupnog zapošljavanja.

U **nižim stepenima** ostvareno je 19.72%, a sa **višim** i **visokim** obrazovanjem 18.68% ukupnog zapošljavanja.

Parametri ukazuju da poslodavci sve više zapošljavaju lica sa većim stepenom obrazovanja i širokim spektrom posebnih znanja.

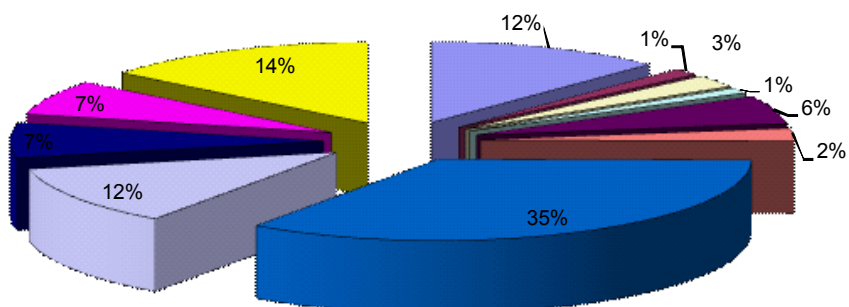
Komparirajući ove podatke sa prethodnom anketom, uočavamo da nema bitnih odstupanja, izuzev **petog stepena** stručne spreme, gdje uočavamo da nije bilo zapošljavanja.

Zapošljavanja u tekućoj godini posmatrana prema grupama zanimanja ukazuju na bitna obilježja tržišta rada odnosno potreba rada za određenim

profilima kadrova koje su izražene posljednjih godina u odnosu na obrazovnu i profesionalnu strukturu lica koja traže zaposlenje.

Slijedi grafički prikaz ostvarenog (ukupnog) povećanja broja zaposlenih prema grupama zanimanja, s tim što su odabrane samo grupe koje su najviše zastupljene.

Grafički prikaz zapošljavanja u 2007.godini prema grupama zanimanja

■ Poljoprivreda, proi. i prer. hrane	■ Šumarstvo i obrada drveta
■ Mašinstvo i obrada metala	■ Hemija, nemetali i grafičarstvo
■ Geodezija i građevinarstvo	■ Saobraćaj
■ Trgovina i ugostiteljstvo	■ Ekonomija pravo i administracija
■ Vaspitanje i obrazovanje	■ Zdravstvo i farmacija
■ Ostalo	

Analizirajući ovaj grafik zaključujemo da je u okviru grupe zanimanja »trgovina i ugostiteljstvo« najviše novozaposlenih lica, 36%, slijede zaposleni u grupi «ostalo», 14%, zatim «ekonomija, pravo i administracija» i »poljoprivreda« sa po 12%. Zapošljavanja u ostalim grupama su u obimu ispod 10%.

Struktura ostvarenog zapošljavanja u 2007.godini prema grupama zanimanja visoko korelira za pokazateljima o zapošljavanju prema djelatnostima poslodavaca. To je očekivan rezultat, jer je klasifikacija grupa zanimanja slična podjeli vrsta djelatnosti.

2.2.3. Obrazovna i profesionalna struktura zaposlenih u 2007. godini

Struktura ukupno zaposlenih na dan anketiranja prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja obrađena je odvojeno od pokazatelja prosječne zaposlenosti tokom godine.

Tabela 2.2.3. Struktura zaposlenih* prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja

Grupe zanimanja	Stepeni stručne spreme							Svega
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
Poljoprivreda prerada i proiz. hrane			187	60		2	6	255
Šumarstvo i obrada drveta	55	17	26	10			2	110
Geologija i rudarstvo								
Mašinstvo i obrada metala	5	14	188	43	11	10	20	291
Elektrotehnika			14	1	2			17
Hemija, nemetali i grafičarstvo			6	4	1			11
Tekstilstvo i kožarstvo	4		184	26		9	4	227
Komunalne i tapetarske usluge	8		44	9				61
Geodezija i građevinarstvo	33	3	33	27	1	3	8	108
Saobraćaj		35	97		5			137
Trgovina i ugostiteljstvo			449	132	1	5	3	590
Ekonomija pravo i administracija			36	260	1	84	134	515
Vaspitanje i obrazovanje				8	5	106	198	317
Društveno hum.područje						7	17	24
Kultura ,umjetnost			1	23		4	9	37
Zdravstvo, farmacija				331	2	13	112	458
Fizička kultura i sport				4		2	1	7
Ostalo	334							334
Svega	439	69	1265	938	29	245	514	3499

*Ukupno zaposleni (na određeno i neodređeno vrijeme).

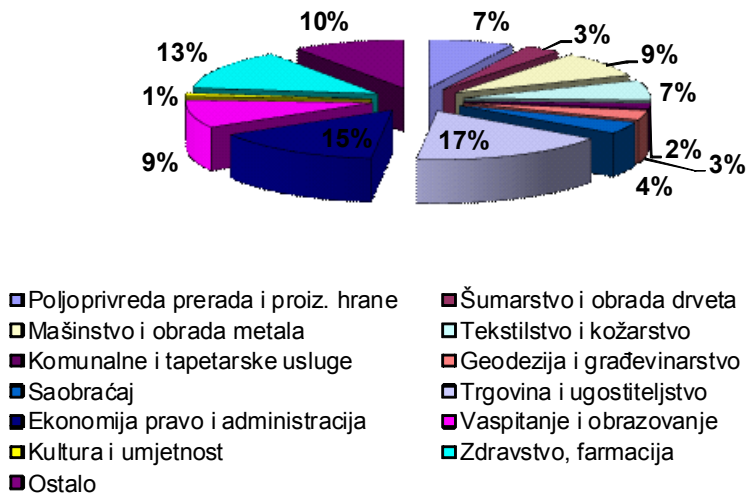
Ukupna zaposlenost je veća od prosječne za 134 radnika ili za oko 3.9 %. Najviše zaposlenih je sa **trećim** (36.21%) i **četvrtim** stepenom (26.85%). **Prvi i drugi** stepen zajedno obuhvataju 14.54% zaposlenih. Sa **višim i visokim** obrazovanjem je 21.55% zaposlenih. Među anketiranim poslodavcima nije bilo onih koji zapošljavaju **magistre i doktore nauka**.

Razlike u odnosu na prethodnu anketu nijesu značajne, jedino se može zaključiti procentualno manje učešće zaposlenih u nižim, odnosno veće u višim stepenima stručne spreme.

U **opštini Bijelo Polje** najveći broj zaposlenih je iz grupe zanimanja Trgovina i ugostiteljstvo, 18.54%. Slijede zaposleni iz grupe Ekonomija, pravo i administracija, 14.20%, na trećem mjestu su zaposleni iz grupe Zdravstvo i farmacija, 13.31%, zatim slijede zaposleni iz grupe Ostalo sa 10.11%, zaposleni u ostalim grupama zanimanja zastupljeni su u procentu ispod 10.

U **opštini Mojkovac** najveći broj zaposlenih je iz grupe zanimanja Mašinstvo i obrada metala, 20.77%, slijede zaposleni iz grupe Vaspitanje i obrazovanje, 18.58%, dok su na trećem mjestu zaposleni iz grupe Ekonomija, pravo i administracija, 17.22%.

Sledeće grupe zanimanja dominantno opredjeljuju profesionalnu strukturu ukupno zaposlenih (broj i procenat) na dan anketiranja.

Zanimanja iz područja rada Ekonomija, pravo i administracija i Trgovina i ugostiteljstvo registrovana su kod **33%** zaposlenih, Zdravstvo i obrazovanje zastupljeni su sa po **22%**, Mašinstvo **8%**, Tekstilstvo i kožarstvo i Poljoprivreda i prerada hrane sa po **7%**. Ovakvu strukturu zaposlenih prema grupama zanimanja uslovile su dvije okolnosti. Prvo, ona je ekvivalentna učešću zaposlenih u djelatnostima koje "pokrivaju" pojedine grupe

zanimanja. Drugo, prilikom anketiranja poslodavaca, zaposleni su svrstani prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja na osnovu zanimanja koje obavljaju, a ne formalnih kvalifikacija koje posjeduju.

U poređenju sa rezultatima ankete iz 2005/2006.godine razlike kod pojedinih grupa zanimanja kreću se od 1.50% do 2% i mogu se objasniti razlikama u oblikovanju uzorka. Povećano je učešće (u 2005.godini) zanimanja u grupama: Šumarstvo i obrada drveta, Mašinstvo i obrada metala, Tekstilstvo i kožarstvo i Vaspitanje i obrazovanje. Razlike u odnosu na prethodnu anketu nijesu značajne, ali ih je bitno istaći zbog njihove pozitivnosti koja se sastoji u tome što nam daju podatak da je procentualno veće učešće viših stepena stručne spreme u ukupnom broju zaposlenih nego što je to slučaj sa nižim stepenima stručne spreme.

Do smanjenja ukupne zaposlenosti došlo je usljed reforme sistema obrazovanja, kao i zbog prestrukturiranja prerađivačke industrije i proglašenja tehnno-ekonomskih viškova.

2.2.4. Zaposlenost u 2007.godini i godini osnivanja

Uporedni pregled broja zaposlenih u tekućoj i godini osnivanja daje potpuniju sliku o kretanju zaposlenosti u Regiji kod anketiranih poslodavaca prema vremenu poslovanja poslodavaca.

Tabela 2.2.4. Pregled zaposlenih u tekućoj i godini osnivanja u Regiji Bijelo Polje

Regija-Opštine		Periodi postojanja društava					Ukupno
		do 1god.	od 1 do 3 god.	od 3 do 5 god.	od 5 do 10 god.	preko 10 god.	
Bijelo Polje	tek. godina		63	22	381	2.311	2.777
	god. osnivanja		128	19	332	2.471	2.950
	%		-50.78	15.79	14.76	-6.48	-5.86
Mojkovac	tek. godina			18	18	552	588
	god. osnivanja		89	2	4	415	510
	%		-100	800	350	33.01	15.29
Ukupno	tek. godina		63	40	399	2863	3365
	god. osnivanja		217	21	336	2886	3460
	%		70.96	90.47	18.75	0.79	2.74

Međutim, na osnovu jednog pitanja nije moguće pouzdanije zaključivanje o povezanosti dužine poslovanja sa brojem zaposlenih.

Pokazatelji odgovora na ovo pitanje više upućuju na projektovanje novih istraživanja sa pretenzijom za njihovu dublju analizu zasnovanu na upoređivanju poslodavaca ne samo prema vremenu poslovanja, već i prema oblicima organizovanja, djelatnosti koju obavljaju, broju zaposlenih, strategiji razvoja i drugim obilježjima.

2.2.5. Starosna i polna struktura zaposlenih

Tabela 2.2.5. Starosna i polna struktura zaposlenih

Starosno doba	Pol	Stepen stručne spreme							Ukupno
		I	II	III	IV	V	VI	VII	
Do 18 godina	Ž	1							1
	U	1		1					2
Od 19 do 24	Ž	6		32	33		13	1	85
	U	24		128	63	1	17	1	234
Od 25 do 30	Ž	8		95	69		35	23	230
	U	11	6	210	113		42	47	429
Od 31 do 40	Ž	57	4	131	134		34	60	412
	U	143	26	411	236	4	41	110	944
Od 41 do 50	Ž	63	5	157	217	4	29	74	549
	U	164	47	386	328	15	73	192	1205
Od 51 do 54	Ž	16		74	81		27	41	239
	U	44	7	181	163	4	57	92	548
Od 55 do 65	Ž	11		13	17	1	6	22	70
	U	24		56	29	5	16	63	193

Projektovani cilj pitanja je da se ocijeni starosna struktura zaposlenih i zastupljenost žena u strukturi zaposlenih.

Primjećuje se da je učešće žena u pojedinim starosnim grupama različito. U grupi od 25 do 30 godina njihovo učešće je najveće i iznosi 53.61%. Nakon toga učešće ženske populacije ima trend pada. U grupi do 18 godina iznosi 50%, u grupi od 41 do 50 iznosi 45.56%, u grupi od 31 do 40 iznosi 43.64%, u grupi od 51 do 54 iznosi 43.61%, u grupi od 19 do 24 iznosi 36.32% i u zadnjoj radno starosnoj grupi od 55 do 65 iznosi 36.26%. Radi jasnije slike slijedi pregled po grupama:

1. do 18 god. 50.00% 5. 41-50 god. 45.56%
2. 19-24 god. 36.32% 6. 51-54 god. 43.61%
3. 25-30 god. 53.61% 7. 55- 65 god. 36.26%
4. 31-40 god. 43.64 %

Ako podatke analiziramo sa stanovišta određene starosne grupe (žene i muškarci) u ukupnom broju zaposlenih, stanje je drugačije i tu primjećujemo da najveće učešće ima grupa 41 do 50 godina starosti, iz čega slijedi zaključak da je to radno najaktivnija grupa. Opšte je mišljenje da su osobe u tim godinama radno najsposobnije i da se tada mogu najkvalitetnije ostvariti na profesionalnom planu.

Radi preglednosti slijede podaci po grupama:

1. do 18 god. 0.05 % 5. 41-50 god. 34.49%
2. 19-24 god. 6.69% 6. 51-54 god. 15.68%
3. 25-30 god. 12.28% 7. 55- 65 god. 5.52%
4. 31-40 god. 27.02%

U strukturi zaposlenih dominira učešće radne snage sa završenom srednjom školom (III i IV stepen stručne spreme).

Ženska radna snaga je zastupljena najviše kod IV stepena stručne spreme, a u cjelini je zastupljena sa oko 40% u strukturi zaposlenih.

Najveći broj zaposlenih je u djelatnostima Trgovine i Prerađivačke industrije, gdje je najviše zastupljen kadar sa završenim srednjim obrazovanjem.

Zaposleni sa I i II stepenom stručne spreme su starosne dobi od 31 do 50 godina, što ukazuje da se radi o starosnoj strukturi srednje dobi.

Zaposleni sa višim i visokim obrazovanjem su najviše zastupljeni u djelatnostima Zdravstva i Obrazovanja, gdje je posebno izražena zaposlenost ženske radne snage.

Radna snaga starosne dobi od 55 do 65 godina života je najviše zastupljena u djelatnostima Prerađivačke industrije, Trgovine i Obrazovanja.

Radna snaga starosne dobi od 19 do 24 godine života je najviše zastupljena u djelatnostima Trgovine, Zdravstva i Prerađivačke industrije.

2.2.6. Invalidi i penzionisani radnici u 2007. godini

U narednoj tabeli dat je prikaz zaposlenih invalida i broj penzionisanih radnika u 2007.godini prema djelatnosti poslodavaca.

Tabela 2.2.6. Invalidi i penzionisani radnici

Djelatnosti	Broj zaposlenih invalida	Broj penzionisanih radnika
A. Poljoprivreda, lov i šumarstvo		
G. Prerađivačka industrija	20	9
D. Proizvodnja i snabdijevanje elek.energ. gasom i vodom		2
Đ. Građevinarstvo		5
E. Trgovina na veliko i trgovina na malo; opravka motornih vozila, motocikla i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	4	2
Ž. Hoteli i restorani	1	
Z. Saobraćaj, skladištenje i veze		
I. Finansijsko posredovanje		
J. Aktivnosti u vezi s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti		2
K. Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje		3
L. Obrazovanje	3	2
LJ. Zdravstveni i socijalni rad	36	5
M. Ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti	6	2
SVEGA	70	32

Ukupan broj zaposlenih **invalida** kod anketiranih poslodavaca je **70**. Od ovog broja, 36 ili 51.40% **zaposleno je u djelatnosti Zdravstva i socijalnog rada**. Značajan broj (20) registrovanih invalida je u djelatnosti **Prerađivačka industrija, Ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti** - 6, **Trgovina** - 4. Mali broj invalida zaposlen je u drugim djelatnostima.

Relativno nizak procenat (2%) učešća lica sa invaliditetom u ukupnoj zaposlenosti ukazuje na potrebu aktivnijeg učešća Zavoda za zapošljavanje u upoznavanju poslodavaca sa povoljnim zakonskim rješenjima kod zapošljavanja lica sa invaliditetom.

U 2007. godini **penzionisano** je 32 radnika. Najviše radnika penzionisano je u sledećim djelatnostima poslodavaca:

- **Prerađivačka industrija 28.12%**
- **Građevinarstvo 15.62%**
- **Zdravstvo 15.62%**
- **Državna uprava 9.37%**

Znatno manje radnika penzionisano je u drugim djelatnostima.

2.2.7. Spremnost zapošljavanja lica sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti

U kontaktu sa poslodavcima došlo se do saznanja da su isti nedovoljno informisani o mogućnostima i pogodnostima koje su im pružene Zakonom o zapošljavanju u slučaju da zaposle lice sa invaliditetom sa evidencije nezaposlenih.

Slijedi tabelarni pregled koji ilustruje spremnost poslodavaca da zaposle lice sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti po djelatnostima*.

Tabela 2.2.7. Spremnost zapošljavanja lica sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti

Spremnost zapošljavanja lica sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizvod. i snab. el. energijom	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Hoteli i restorani	Saobraćaj ,skladištenje	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi s nekretn.	Državna uprava	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun.dr.aktivnosti	UKUPNO
VRSTA POGODNOSTI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
A. Sufinansiranje zarada		4	1		4	1				1	1	2	1	15
B. Poreske i carinske olakšice		2			3									5
C. Obuka i osposobljavanje		3			2	1	1				1	1		9
D. Krediti po povlašćenim uslovima	1	3			6	1					1			12
E. Opremanje radnog mjesta		4		1	2						2			9
F. Nešto drugo (navesti)													1	1
UKUPNO	1	16	1	1	17	3	1			1	5	3	1	51

*Ispitanicima je omogućeno da odaberu više od jednog između predloženih odgovora.

Iz pregleda zaključujemo da je od ukupnog broja anketiranih poslodavaca njih 51 odnosno 56% iskazalo spremnost da zaposle lica sa invaliditetom uz obezbjeđenje određenih pogodnosti.

Sa aspekta vrste pogodnosti, zaključujemo da poslodavci koji su iskazali spremnost da zaposle lica sa invaliditetom kao najbolju pogodnost kod zapošljavanja ovih lica, smatraju **sufinansiranje zarade**, 29.41%, na drugom mjestu su **kreditu po povlašćenim uslovima**, 23.52%, **obuka i opremanje radnog mjesta** kao pogodnosti zastupljene su sa po 17.64%, **poreske i carinske olakšice** zastupljene su sa 9.80%.

Analizirano prema djelatnostima poslodavaca, uočavamo da je procentualna zastupljenost poslodavaca prema djelatnosti koju obavljaju, a za koju su

iskazali spremnost da zaposle lica sa invaliditetom očekivana, jer odgovara procentualnom učešću poslodavaca iz pojedinih djelatnosti u ukupnom broju anketiranih poslodavaca, s tim što se može uočiti, na osnovu dobijenih pokazatelja da poslodavci iz grupe djelatnosti Finansijsko posredovanje i Aktivnosti u vezi s nekretninama nijesu iskazali spremnost da zaposle lica sa invaliditetom i pored postojanja određenih pogodnosti.

U zavisnosti od vrste djelatnosti, potvrdne odgovore su u najvećem broju dali poslodavci iz oblasti prerađivačke industrije, trgovine i hotela i restorana.

Analizirajući dobijene podatke po opštinama, uočavamo da je procenat zintersovanosti poslodavaca za zapošljavanje lica sa invaliditetom u opštini **Bijelo Polje** 46.15% a u opštini **Mojkovac** 9.89%.

2.2.8. Upoznatost poslodavaca sa pogodnostima koje obezbjeđuje Zavod radi podsticanaja zapošljavanja lica sa invaliditetom

Ovim pitanjem smo htjeli saznati koliko su poslodavci informisani i upoznati sa programima koje realizuje Zavod radi podsticanaja zapošljavanja lica sa invaliditetom.

Na pitanje »*Da li ste upoznati sa pogodnostima koje obezbjeđuje Zavod radi podsticanaja zapošljavanja lica sa invaliditetom*« poslodavci su imali mogućnost da na predložene modalitete odgovore sa DA ili NE.

U narednom pregledu slijede predloženi modaliteti odgovora prema vrstama djelatnosti.*

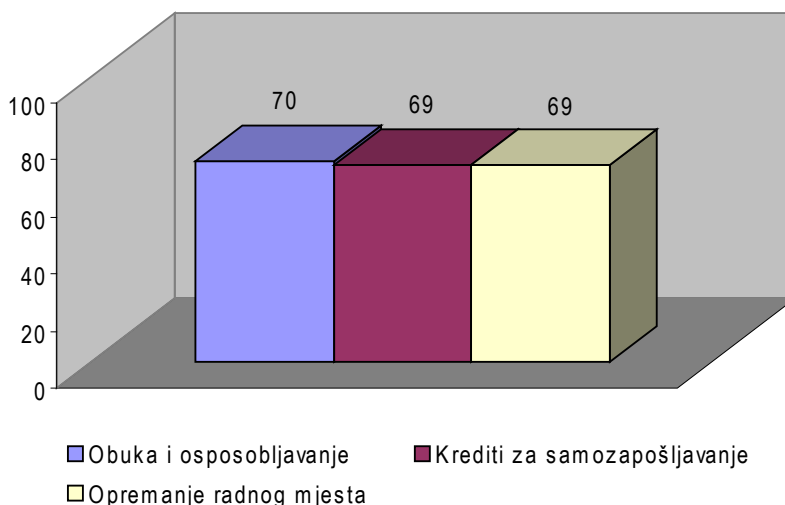
Tabela 2.2.8. Pogodnosti pri zapošljavanju lica sa invaliditetom

Vrste djelatnosti	Pogodnosti pri zapošljavanju lica sa invaliditetom		
	Obuka i osposobljavanje	Kreditni za samo-zapošljavanje	Opremanje radnog mjesta
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	3	3	3
Ribarstvo			
Vađenje ruda i kamena			
Prerađivačka industrija	16	16	16

Vrste djelatnosti	Pogodnosti pri zapošljavanju lica sa invaliditetom		
	Obuka i osposobljavanje	Kreditni za samozapošljavanje	Opremanje radnog mjesta
Proizvod.i snab.el.energijom	1	1	1
Građevinarstvo	5	5	5
Trgovina na veliko i malo	17	16	16
Hoteli i restorani	4	4	4
Saobraćaj ,skladištenje	1	1	1
Finansijsko posredovanje	1	1	1
Aktivnosti u vezi s nekretn.	2	2	2
Državna uprava	5	5	5
Obrazovanje	6	6	6
Zdravstveni i socijalni rad	4	4	4
Ostale komun.dr.aktivnosti	5	5	5
Ukupno	70	69	69

*Ispitanicima je omogućeno da odaberu više od jednog između predloženih odgovora.

Grafički prikaz upoznatosti poslodavaca sa pogodnostima koje obezbjeđuje Zavod radi podsticanja zapošljavanja lica sa invaliditetom u Regiji Bijelo Polje

Iz pregleda zaključujemo da su poslodavci podjednako informisani o ovim aktivnostima. Najviše odgovora bilo je u djelatnostima Trgovine i Prerađivačke industrije.

Ako imamo u vidu da uzorak broji 91 poslodavca, ovi podaci govore o dobroj informisanosti poslodavca sa projektima Zavoda.

2.2.9. Viškovi zaposlenih u 2007.godini

Na pitanje o **viškovima zaposlenih** u 2007. godini potvrdno je odgovorilo **8** ili **8.80%** poslodavaca, kod kojih je evidentirano ukupno **94** lica sa takvim statusom. Kada su upitani za isti problem vezan za 2008. godinu odgovori su isti. Iz pokazatelja da preko **90% poslodavaca nije iskazalo viškove zaposlenih**, moglo bi se zaključiti da ovaj problem nije izražen u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac. Ovaj podatak mogao bi biti ohrabrujući, sa stanovišta stalnosti radnih odnosa zaposlenih, i upućuje na to da sa ovog aspekta ne bi trebalo biti većeg povećanja nezaposlenosti u ovoj Regiji.

Međutim, realno stanje je drugačije. Stvarni obim viškova zaposlenih je znatno veći, ali zbog teških socijalnih posljedica koje izaziva dovođenje zaposlenih u taj status, većina poslodavaca ne iskazuje realni višak zaposlenih prije zvanične verifikacije konkretnog programa takvog karaktera, a i procesi privatizacije i transformacije još nijesu završeni u nekim preduzećima u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac.

I pored toga što dobijeni odgovori nijesu odraz realnog stanja u pogledu zaposlenosti zaposlenih, odnosno viškova zaposlenih, indikativni su razlozi i načini rješavanja koje navode poslodavci.

Tabela 2.2.9 -1 Viškovi zaposlenih prema razlozima i načinima rješavanja

Razlozi	Broj odgovora*	%	Načini rješavanja	Broj odgovora*	%
A. Prestrukturiranje proizvodnje			A.Otpremina	3	42.85
B.Smanjenje obima proizvodnje/usluga	5	62.50	B.Raspored kod istog ili drugog poslodavca	1	14.28
C.Neodgovaračuja struktura zaposlenih			C.Nešto drugo navesti	3	42.85
D.Nešto drugo	3	37.50	Svega	7	100
Svega	8	100			

(*Ispitanicima je omogućeno da odaberu više od jednog između predloženih odgovora.)

Iz tabele je očigledno da je **smanjenje obima proizvodnje** ključni razlog (62.50%) za utvrđivanje viškova zaposlenih.

Odgovori koji se odnose na odabrane načine rješavanja viškova zaposlenih ukazuju da se poslodavci najčešće opredjeljuju za »**otpremninu**«, (42.85%), kao način rješavanja problema viška zaposlenih. U istom procentu poslodavci se odlučuju i za neke »**druge mjere**«, (42.85%).

Tabela 2.2.9 -2 Viškovi zaposlenih prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja

Struktura viškova zaposlenih po stepenima stručne spreme i grupama zanimanja	Poljoprivreda, prerada i proizvodnja hrane	Šumarstvo i obrada drveta	Geologija i rudarstvo	Mašinstvo i obrada metala	Tekstilstvo i kožarstvo	Geodezija i građevinarstvo	Saobraćaj	Trgovina i ugostiteljstvo	Ekonomija ,pravo i administracija	Vaspitanje i obrazovanje	Kultura, umjetnost	Zdravstvo, farmacija	Fizička kultura ,sport	Ostalo	UKUPNO
I														8	8
II															
III				60			3	10							73
IV				2					6						8
V							5								5
VI															
VII															
UKUPNO				62			8	10	6					8	94

Analizirajući date podatke dolazimo do zaključka da su **III, IV i I** stepen stručne spreme najzastupljeniji u ukupnom broju viškova zaposlenih. **III stepen** učestvuje sa 77.65% a **IV** sa 8.51% što zajedno čini 86.20% ukupnog broja. Značajno je i učešće **I** stepena, 8.51%, i **V** stepena, 5.31%, u ukupnom broju viškova zaposlenih.

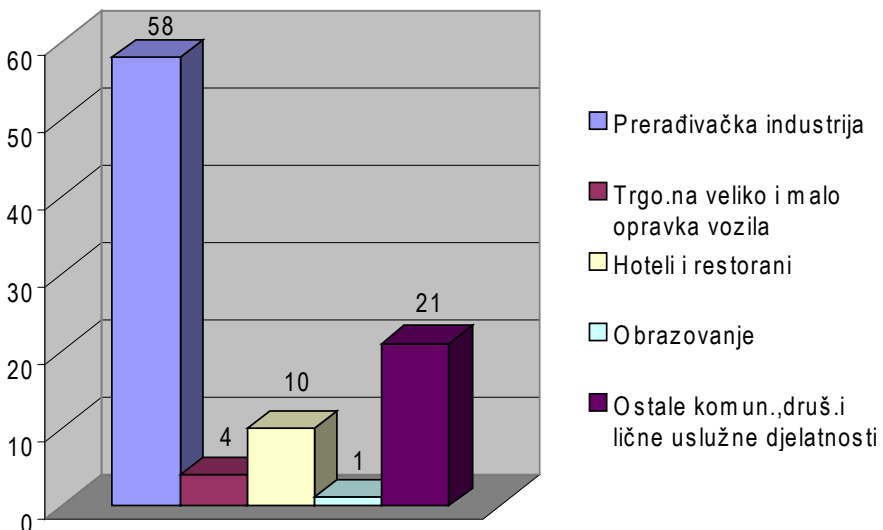
Ukoliko analizu uradimo po grupama zanimanja, najveće učešće u ukupnom broju viškova zaposlenih ima mašinstvo i obrada metala, (65.95%), zatim zanimanja iz oblasti trgovina i ugostiteljstvo (10.63%), saobraćaj (8.51%) i ekonomija pravo i administracija, (6.38%). U ostalim grupama zanimanja nema viškova zaposlenih.

Tabela 2.2.9 -3. Viškovi zaposlenih prema stepenima stručne spreme i djelatnostima poslodavaca u 2007.godini

Stepen stručne spreme	Vrste djelatnosti												
	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizv. i snabd. el. energijom	Građevinarstvo	Trg. na veliko i malo, opravka vozila	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje i veze	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi sa nekretninama	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun., druš. i lične uslužne djelatnosti	Regija
I					3					1		4	8
II													
III		54			1	10						8	73
IV		4										4	8
V												5	5
VI													
VII													
Svega		58			4	10				1		21	94

Viškovi zaposlenih su posebno izraženi kod trećeg, četvrtog stepena i prvog stepena stručne spreme u djelatnostima Prerađivačka industrija, Hoteli i restorani i Trgovina.

Blizu **95% ukupnih viškova** svrstano je u pet djelatnosti, o čemu slijedi grafički prikaz.

Oko 62% viškova je u **Prerađivačkoj industriji**, 22% u djelatnostima **Ostale komunalne i lične uslužne aktivnosti**, **Hoteli i restorani** 10.63%, **Trgovini** 4.20%, Na preostale djelatnosti odnosi se oko 2% viškova zaposlenih.

Ako uporedimo sa prethodnim istraživanjem, viškovi zaposlenih su i dalje kod istih djelatnosti, što ukazuje na činjenicu da određene djelatnosti godinama imaju viškove zaposlenih.

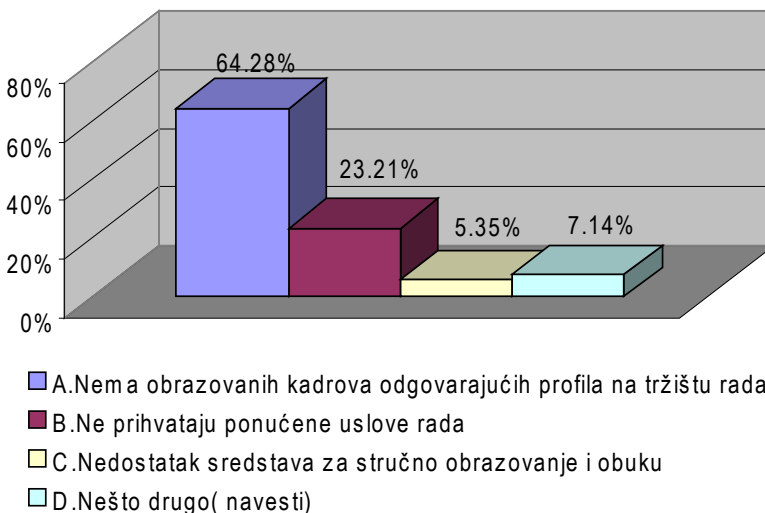
2.2.10. Deficitrni kadrovi u 2007.godini

Pitanja vezana za deficitarne kadrove su imala za cilj da nam približe potrebe poslodavaca i da konkretizuju zanimanja koja u trenutku ankete imaju prohodnost na tržištu rada.

Stanje u pogledu iskazanih potreba poslodavaca za deficitarnim kadrovima na nivou Regije je slično kao i u prethodnom istraživanju.

Od **ukupnog broja poslodavaca** njih **56** ili 61.53% je navelo da na tržištu rada nedostaju kadrovi određenog profila za njihove potrebe. Prema njihovim odgovorima u anketi u 2007. godini, u kategoriji - **deficitarni kadrovi** - to su **69** različitih zanimanja.

Slijedi grafički pregled ponuđenih modaliteta odgovora na pitanje: **Koji su to razlozi za deficitarne kadrove**, po mišljenju poslodavaca.

Iz pregleda odgovora možemo zaključiti da je po mišljenju poslodavaca na nivou Regije Bijelo Polje opcija odgovora »nema obrazovanih kadrova odgovarajućih profila na tržištu rada« najzastupljenija, dok je opcija »nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku « najmanje zastupljena.

Međutim, kada se analizira broj radnika i struktura zanimanja koja su označena kao deficitarna, zaključak je drugačiji.

Naime, u istu kategoriju svrstana su zanimanja koja su, često u velikom broju, registrovana na evidenciji nezaposlenih sa profilima kadrova koje u nedovoljnom obimu ili uopšte ne produkuje obrazovni sistem u Crnoj Gori.

U **prvom slučaju** radi se o licima koja traže zaposlenje, ali koja ne prihvataju ponuđene uslove i zahtjeve poslodavaca u pogledu zarada, radnog vremena i drugih uslova, odnosno prava po osnovu rada u određenom zanimanju, (23.21% odgovora). U svakom slučaju za poslodavca je to deficitarnost, jer on ne popunjava radno mjesto, a opšte gledano, za isto je na tržištu rada bilo ponude.

Drugu grupu čine kadrovi kojih uopšte nema ili su nedovoljno zastupljeni u strukturi ponude radne snage (64.28% odgovora). U **trećoj grupi**, kod oko 5.35% odgovora poslodavaca, kao razlog deficitarnosti određenih zanimanja naveden je "nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku potrebnih kadrova".

Pregled iskazane strukture deficitarnih zanimanja ukazuje da neki poslodavci ne razlikuju pojmove **zanimanja iz rada**, koje predstavlja skup poslova (oblikovanih u radnom mjestu) koje lice obavlja, od zanimanja (**zvanja ili kvalifikacije**) stečenog pohađanjem verifikovanog obrazovnog programa koje, po pravilu, obuhvata širi krug poslova ili više zanimanja.

Četvrto shvatanje deficitarnosti kadrova od strane poslodavaca ukazuje da oni u ovu kategoriju svrstavaju i zanimanja čiji je naziv adekvatan njihovim potrebama, ali potencijalni kandidati ne posjeduju određena dodatna ili specifična znanja, odnosno vještine, koje su potrebne za obavljanje dijela poslova određenog zanimanja. Uz ovo, naglašava se i nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku potrebnih kadrova koji posjeduju formalne

kvalifikacije, ali ne i funkcionalna znanja i vještine za aktualne zahtjeve rada u određenim zanimanjima.

Prethodne konstacije mogu se ilustrovati upoređivanjem pokazatelja ankete sa strukturom zanimanja nezaposlenih lica u okviru pojedinih stepena stručne spreme.

U narednoj tabeli prikazan je pregled deficitarnih zanimanja prema mišljenju poslodavaca.

2007.				
Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
1.	200507	Buregdžija	1	0.26
2.	201006	Pripremač rezane građe za otpremu	3	0.78
3.	201035	Paker namještaja i parketa	5	1.30
4.	205602	Vozač lakih motornih vozila	3	0.78
5.	300513	Mesar	3	0.78
6.	301001	Rukovalac mašina za pripremu oblovine za obradu	12	3.14
7.	301002	Rukovalac mašina za razrezivanje trupaca	4	1.04
8.	301021	Rukovalac mašina za finu obradu drveta	4	1.04
9.	301032	Rukovalac mašina za površinsku obradu drveta	4	1.04
10.	301035	Stolar za montažu, opravke i održavanje	10	2.61
11.	301813	Bravar	4	1.04
12.	301815	Limar	3	0.78
13.	301835	Elektrozavarivač	2	0.52
14.	301907	Monter cjevovoda	2	0.52
15.	301972	Vodoinstalater	7	1.83
16.	301974	Instalater klimatizacije	2	0.52
17.	302400	Elektromonter - instalater (III SSS i KV)	2	0.52
18.	303400	Staklar (III SSS i KV)	3	0.78
19.	303600	Grafičar (III SSS i KV)	3	0.78
20.	303661	Knjigovezac	3	0.78
21.	304221	Obučar	55	14.39
22.	304701	Moler - farbar	27	7.06
23.	305201	Armirač	5	1.30
24.	305203	Tesar	22	5.75

2007.				
Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
25.	305204	Zidar	25	6.54
26.	305231	Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	13	3.40
27.	305302	Građevinski keramičar	38	9.94
28.	305305	Građevinski gipsar	10	2.61
29.	305600	Vozač drumskog vozila (III SSS i KV)	2	0.52
30.	400500	Tehničar za biotehnologiju (IV SSS)	3	0.78
31.	402000	Mašinski tehničar - konstruktor (IV SSS)	3	0.78
32.	403652	Mašinista ravne štampe - ofset	2	0.52
33.	405200	Građevinski tehničar (IV SSS)	4	1.04
34.	405600	Tehničar drumskog saobraćaja (IV SSS)	2	0.52
35.	406421	Prodavač prehrambene robe	3	0.78
36.	406515	Kuvar	4	1.04
37.	406516	Poslastičar	1	0.30
38.	406523	Recepcionar	4	1.04
39.	501035	Stolar za izradu šablona i prototipova - specijalista	3	0.78
40.	501972	Vodoinstalater - specijalista	3	0.78
41.	612800	Inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku	1	0.30
42.	615211	Operativni tehnolog hidrogradnje	2	0.52
43.	616400	Ekonomista za robni promet u trgovini (VI/1 VŠS)	1	0.30
44.	616500	Ekonomista za turizam i viši ugostitelj (VI/1 VŠS)	2	0.52
45.	616600	Menadžer (VI/1 VŠS)	1	0.30
46.	616722	Knjigovođa bilansista	1	0.30
47.	616751	Organizator carinskih poslova	1	0.30
48.	617222	Operativni organizator protivpožarne zaštite	1	0.30
49.	710500	Diplomirani inženjer prehrambene tehnologije (VII/1 VSS)	2	0.52
50.	710502	Tehnolog proizvodnje hljeba, peciva i tjestenina	1	0.30
51.	710512	Tehnolog prerade voća i povrća	2	0.52
52.	711800	Diplomirani mašinski inženjer (VIII/1 VSS)	5	1.30
53.	712500	Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektromehaniku (VIII/1 VSS)	1	0.30
54.	712800	Diplomirani inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku (VIII/1 VSS)	3	0.78
55.	713600	Diplomirani inženjer grafičarstva (VIII/1 VSS)	1	0.30

2007.				
Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
56.	715100	Diplomirani inženjer arhitekture	2	0.52
57.	715200	Diplomirani inženjer građevinarstva (VII/I VSS)	11	2.87
58.	716700	Diplomirani ekonomista za opštu ekonomiju, bankarstvo i finansije (VII/I VSS)	5	1.30
59.	716800	Diplomirani pravnik (VII/I VSS)	4	1.04
60.	717502	Profesor razredne nastave	4	1.04
61.	717534	Profesor engleskog jezika	2	0.52
62.	717569	Profesor muzičke grupe predmeta	2	0.52
63.	717570	Profesor likovne grupe predmeta	1	0.30
64.	717601	Profesor matematike	4	1.04
65.	718632	Dramaturg	3	0.78
66.	719000	Doktor medicine (VIII/I VSS)	5	1.42
67.	729015	Specijalista dermatovenerologije	1	0.30
68.	729047	Specijalista oftalmologije	2	0.52
69.	729092	Specijalista radiodijagnostike	2	0.52
Svega			382	100

Iz prikazane tabele proizilazi da su poslodavci u 2007. godini izdvojili **69 deficitarnih zanimanja** od I do VII stepena stručne spreme za **382 radna mjesta**.

U nastavku je urađen kraći osvrt na zanimanja u okviru pojedinih stepena stručne spreme koja su poslodavci označili deficitarnim.

Zanimanja u **I stepenu**, koja se odnose na jednostavne poslove nijesu prepoznata kao deficitarna kod anketiranih poslodavaca.

Kod **II stepena** situacija je specifična. Ovi profili do sada nijesu obuhvatani redovnim obrazovanjem. Novim obrazovnim programima, čija je izrada u toku, obuhvatiće se, kako ova tako i niz zanimanja na ovom stepenu u drugim područjima rada.

Izuzev zanimanja iz oblasti drvoprerade (stolari i rukovaoci mašina za obradu drveta) i zanimanja iz oblasti građevine (moler, tesar i rukovaoci jednostavnih građevinskih mašina), sva deficitarna zanimanja u **III stepenu**

su registrovana na evidenciji Biroa rada Bijelo Polje i Kancelarije Mojkovac u obimu koji je, naročito za neka zanimanja, znatno iznad iskazanih potreba. Ilustracije radi, za deficitarno zanimanje **Kuvar** jednostavnih jela, na evidenciji Biroa rada registrovano je **112** lica ovog zanimanja. Kod zanimanja **Bravar** registrovano je **106** lica i kod zanimanja obučar **95** lica koja traže zaposlenje.

Razloge njihove deficitarnosti treba tražiti u okolnostima kao što su: nedovoljna stručna osposobljenost u toku školovanja, posebno za savremenu tehnologiju u proizvodnji i uslugama, uslovi rada u pojedinim djelatnostima, nedovoljne stimulacije za zapošljavanje van mjesta prebivališta i sl.

Komentar deficitarnih zanimanja u **IV stepenu**, takođe, nije potreban, jer su to zanimanja koja u velikom procentu učestvuju u strukturi registrovane nezaposlenosti ovog nivoa obrazovanja.

Deficitarnim zanimanjima **V stepena** treba posvetiti posebnu pažnju. Ona su do sada bila izvan tokova redovnog školovanja, mada je verifikovano više programa za zanimanja ovog stepena, ali se realizacija odvijala putem vanrednih oblika obrazovanja. Pored zanimanja koja su izdvojena u predhodnom pregledu, izvjesna je potreba za kadrovima ovog nivoa obrazovanja i u drugim područjima rada.

Kod **VI stepena** stručne spreme poslodavci su prepoznali kao deficitarna zanimanja Komercijalista, Menadžer, Ekonomista za finansije, računovodstvo i bankarstvo, kojih ima dovoljno na evidenciji Biroa rada Bijelo Polje i Kancelarije Mojkovac. Međutim, upravo kod ovog i sličnih zanimanja izražene su dileme u pogledu kompetencija, odnosno stepena složenosti..

Uz rezerve, vezano za zanimanja Dipl.ekonomista i Dipl.pravnik, citirana zanimanja u **VII stepenu** mogu se svrstati u kategoriju deficitarnih. Razvoj visokog školstva u Crnoj Gori vjerovatno će doprinijeti razrješavanju još nekih hroničnih problema (nedostatak profesora muzičke i likovne grupe predmeta, diplomiranih psihologa i diplomiranih farmaceuta).

Kod anketiranih poslodavaca nije bilo potrebe za angažovanjem kadrova VIII stepena stručnosti.

Na osnovu pregleda deficitarnih zanimanja iskazanih od strane poslodavaca, možemo zaključiti da je **treći** stepen stručne spreme najzastupljeniji u strukturi deficitarnih zanimanja.

Ako napravimo kratku analizu po djelatnostima, uočavamo da primat pripada **Građevinarstvu** na kojih otpada **45%** deficitarne radne snage počev od pomoćnih radnika do inženjera građevine i arhitekture. Na drugom mjestu su deficitarna zanimanja iz **Drvoprerade** sa po **12%**.

Analiza deficitarnih zanimanja ukazuje nam da mjere aktivne politike zapošljavanja u ovoj Regiji upravo treba i usmjeriti na Građevinarstvo i Drvoprerađu u cilju pronalaženja metoda prevazilaženja istih.

2.3. Planirano zapošljavanje u 2008.godini

Planirane obrazovne i kadrovske potrebe poslodavaca posmatrane su sa više aspekata:

- Razlozi koji su uticali na potrebu povećanja ili zadržavanja postojećeg broja zaposlenih
  - Struktura poslodavaca prema djelatnostima
  - Obrazovna i profesionalna struktura potrebnih izvršilaca
  - Projekcija zapošljavanja za narednih pet godina.

2.3.1. Razlozi za planiranje povećanja-zadržavanja broja zaposlenih

Tabela 2.3.1-1. Razlozi zbog kojih nije planirano povećanje broja zaposlenih

Razlozi	Broj odgovora*	%
A.Nije planirano povećanje obima proizvodnje/usluga	22	45.83
B.Teškoće u plasmanu proizvoda/usluga	12	25.00
C.Teškoće u obezbjeđivanju sredstava za investicije	5	10.41
D.Nedostatak kompetentne radne snage	2	4.16
E.Nešto drugo navesti	7	14.58
Svega	48	100

Od ukupnog broja poslodavaca **48% nije planiralo povećanje** broja zaposlenih u narednoj godini. Takvo opredjeljenje u najvećem broju slučajeva uslovljeno je time što **nije planirano povećanje obima proizvodnje/usluga** (45.83%). Oko 25% odgovora distribuirano je na **teškoće u plasmanu proizvoda/usluga** i obezbjeđivanju sredstava za investicije.

Tabela 2.3.1-2. Razlozi za povećanje broja zaposlenih

Razlozi	Broj odgovora*	%
A.Povećana potražnja za proizvodima/uslugama	19	40.42
B.Povećanje obima istrukture/asortimana proizvoda /usluga	27	57.44
C.Nešto drugo	1	2.12
Svega	47	100

*Kod ovih pitanja bilo je moguće odabrati više od jednog između predloženih odgovora, pa broj odgovora nije jednak broju poslodavaca

Kod poslodavaca koji su planirali povećanje broja zaposlenih osnovni razlog (57.44%) je u **planiranom povećanju obima i strukture/asortimana**, proizvoda i usluga dok **povećana potražnja njihovih proizvoda i usluga na tržištu** učestvuje sa (40.42%).

Podatak da 51.64% poslodavaca planira povećanje broja zaposlenih u narednoj godini treba uzeti kao realnu činjenicu iz više razloga. Većina anketiranih poslodavaca očekuje povoljnija ekonomska kretanja, povećanje obima proizvodnje i pruženih usluga, proširenje kapaciteta, povoljnija društvena kretanja.

2.3.2.Struktura poslodavaca prema djelatnostima u 2008.godini

U sledećoj tabeli prikazana je struktura poslodavaca koji su, ili nijesu, planirali povećanje broja zaposlenih u narednoj godini prema djelatnostima.

Tabela 2.3.2. Pregled poslodavaca prema djelatnostima

Djelatnosti	Nije planirano povećanje		Planirano povećanje	
	Broj poslodavaca	%	Broj poslodavaca	%
A.Poljoprivreda,lov i šumarstvo	2	4.54	3	6.38
B.Ribarstvo				
V.Vađenje ruda i kamena				
G.Prerađivačka industrija	8	18.18	13	27.65
D .Proiz.i snabdijevanje elek. energ., gasom i vodom				
Đ.Građevinarstvo			7	14.89
E.Trgovina	10	22.72	13	26.53
Ž.Hoteli i restorani	3	6.81	4	8.51
Z.Saobraćaj ,skladištenje i veze			1	2.12
I.Finansijsko posredovanje			1	2.12
J.Aktivnosti u vezi s nekretninama	1	2.27	1	2.12
K.Državna uprava...	3	6.81	2	4.25
L.Obrazovanje	7	15.9		
LJ.Zdravstveni i socijalni rad	4	9.09		
M.Ostale komunalne i lične uslužne djelatnosti	6	13.63	1	2.12
N.Privatna dom.sa zap.licima				
NJ.Eksteritorijalne organizacije				
Svega	44	100	47	100

Procentualno učešće poslodavaca iz pojedinih djelatnosti koji nijesu ili oni koji su planirali povećanje broja zaposlenih u narednoj godini, uglavnom je srazmjerno učešću tih djelatnosti u ukupnom broju anketiranih poslodavaca.

Na nivou Regije Bijelo Polje od ukupnog broja anketiranih poslodavaca 52% planira povećanje zaposlenih i to u djelatnostima Trgovina i Prerađivačka industrija. Što se tiče strukture djelatnosti u dijelu poslodavaca koji zadržavaju postojeće stanje zaposlenih, ove dvije djelatnosti čine 41%, a u poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja smanjeno je planiranje zapošljavanja u djelatnostima Obrazovanja, kao posljedica reforme ovog sistema. Razlozi za neplaniranje povećanja zaposlenosti je prije svega stagnacija ili loše poslovanje poslodavaca.

2.3.3. Obrazovna i profesionalana struktura planiranih potreba u 2008.godini

Tabela 2.3.3. Struktura potreba* prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja

Grupe zanimanja	Stepeni stručne spreme-broj radnika							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	Svega
Poljoprivreda, prerada i proizvodnja hrane	10		38	2		2	2	54
Šumarstvo i obrada drveta	4		2					6
Geologija i rudarstvo								
Mašinstvo i obrada metala			16	12			4	32
Elektrotehnika			1					1
Hemija nemetali i grafičarstvo			5	3				8
Tekstilstvo i kožarstvo	3		3					6
Komunalne i tapetarske usluge			2					2
Geodezija i građevinarstvo	5		24	3				32
Saobraćaj			5					5
Trgovina i ugostiteljstvo			41	15				56
Ekonomija, pravo i administracija				7		1	7	15
Vaspitanje i obrazovanje								
Kultura, umjetnost								
Zdravstvo i farmacija						2		2
Ostalo	5							5
Svega	27		137	42		5	13	224

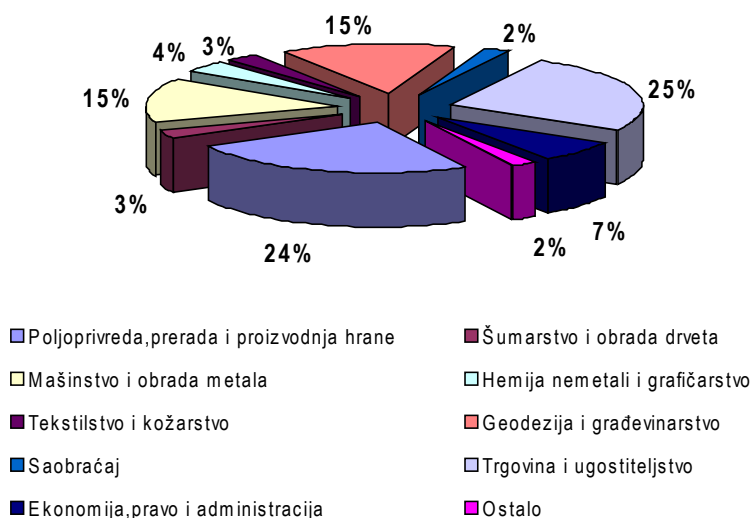
*Ukupne potrebe(zapošljavanja)na određeno i neodređeno vrijeme.

Iz tabelarnog prikaza može se zaključiti da u **obrazovnoj strukturi planiranih potreba** dominiraju kadrovi sa **srednjim obrazovanjem** - 80%. **Prvi stepen** obuhvata 12.05 %, a **više** i **visoko** obrazovanje 8.03% potreba. U obrazovnoj strukturi planiranih potreba poslodavaca **drugi** i **peti** stepen stručne spreme nijesu zastupljeni. U poređenju sa prethodnim istraživanjem (2005/2006.god.), dolazi se do zaključka da poslodavci uglavnom planiraju zapošljavanje III i IV stepena stručne spreme u približnom obimu. Naime, i u prethodnoj anketi je najviše planirano zapošljavanje kadrova sa srednjim obrazovanjem (III i IV stepen stručne spreme).

Kada je u pitanju vrsta radnog odnosa, **kod 18% potreba planirano**

je zapošljavanje na neodređeno, a 82% na **određeno**. U prethodnom istraživanju poslodavci su planirali veće zapošljavanje bez obzira na vrstu radnog odnosa. Prema očekivanju, zapošljavanja na određeno vrijeme u većem obimu su iskazana u grupama zanimanja koja pretežno opredjeljuju strukturu zaposlenih u djelatnostima za koje je karakteristično sezonsko zapošljavanje. Primjera radi, u grupama Trgovina i ugostiteljstvo i Građevinarstvo, broj planiranih zapošljavanja na određeno vrijeme je dva puta veći nego na neodređeno.

Kod planiranih zapošljavanja (broj i procenat) najviše su zastupljene sljedeće grupe zanimanja:

Pokazatelji planiranog zapošljavanja po djelatnostima ukazuju na to da se sve više zapošljavanja odnosi na proizvodne djelatnosti u grupama Trgovina i Poljoprivreda u odnosu na prethodno istraživanje gdje su planirana zapošljavanja u sektoru usluga i administracije.

U opštini **Bijelo Polje** prema iskazanim potrebama poslodavaca, zapošljavanja novih radnika očekuju se u grupama zanimanja: Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane, gdje su očekivana zapošljavanja 26.84%, Trgovina 24.73%, dok je na trećem mjestu Ekonomija, pravo i administracija 7.89%.

U opštini **Mojkovac** potrebe za zapošljavanjem novih radnika karakterišu grupe zanimanja Mašinstvo i obrada metala i Trgovina i ugostiteljstvo.

2.3.4. Invalidi i radnici za penzionisanje u 2008.godini

Za 2008. godinu, poslodavci su planirali približno isti broj invalida u radnom odnosu. U poređenju sa stanjem u 2007. godini, broj zaposlenih invalida biće **69** lica ili 98% zaposlenih invalida u 2007.godini.

Osim već zaposlenih lica sa invaliditetom, ima poslodavaca koji planiraju zaposliti nova invalidna lica.

Odnos prema zapošljavanju lica sa invaliditetom može se ilustrovati podatkom iz ankete da je, u 2008. godini, planiralo zapošljavanje ukupno **17 novih** lica sa invaliditetom.

Slijedi tabelarni prikaz zapošljavanja lica sa invaliditetom po djelatnostima

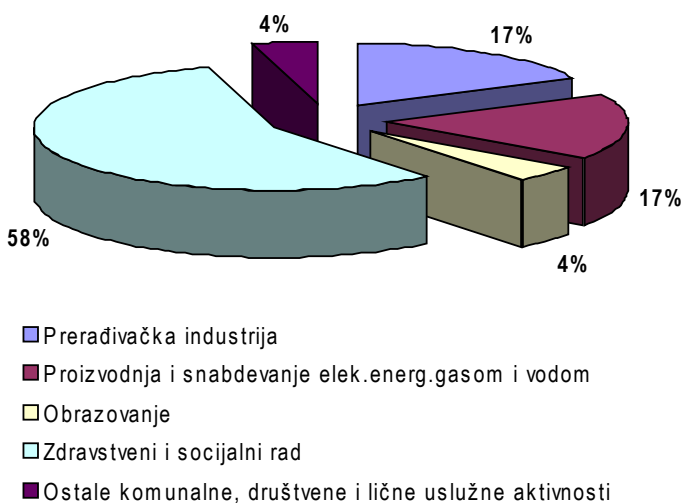
Djelatnosti	Broj poslodavaca	Planirani broj invalida
A.Poljoprivreda ,lov i šumarstvo	5	4
G.Prerađivačka industrija	21	
D.Proizvodnja i snabdijevanje elek.energ.gasom i vodom	1	
Đ.Građevinarstvo	7	4
E.Trgovina na veliko i trgovina na malo;opravka motornih vozila,motocikla i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	23	1
Ž.Hoteli i restorani	7	1
Z. Saobraćaj, skladištenje i veze	1	2
I. Finansijsko posredovanje	1	
J. Aktivnosti u vezi s nekretninama, iznajmljivanje i poslovne aktivnosti	2	
K. Državna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	5	
L. Obrazovanje	7	
L.J. Zdravstveni i socijalni rad	4	4
M. Ostale komunalne, društvene i lične uslužne aktivnosti	7	1
SVEGA	91	17

Iz pregleda zaključujemo da poslodavci iz oblasti poljoprivrede planiraju zaposliti **4** invalidna lica, poslodavci iz građevinarstva **4** invalidna lica, poslodavci iz djelatnosti zdravstva i socijalnog rada **4**, u saobraćaju **2**, i poslodavci u djelatnostima trgovina, hotelima i restoranima i ostalim komunalnim aktivnostima planiraju zaposliti po **1** invalidno lice.

Kod planiranog penzionisanja zaposlenih radnika po bilo kom zakonskom osnovu, iz izjava anketiranih poslodavaca, dobijamo podatak da je planirano penzionisanje 23 radnika u 2008. godini.

Poslodavci su planirali **penzionisanje 23 radnika**, što je za **9** radnika manje od broja penzionisanih u 2007. godini.

Od ukupnog broja radnika planiranih za penzionisanje, 56.50% zaposleno je u **Zdravstvu**, slijede **Prerađivačka industrija** i **Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom** sa po 17.50% i **Obrazovanje** i **ostale komunalne aktivnosti** sa 4.30%. Podaci za djelatnosti u kojima je planirano penzionisanje radnika ilustrovani su grafičkim prikazom.

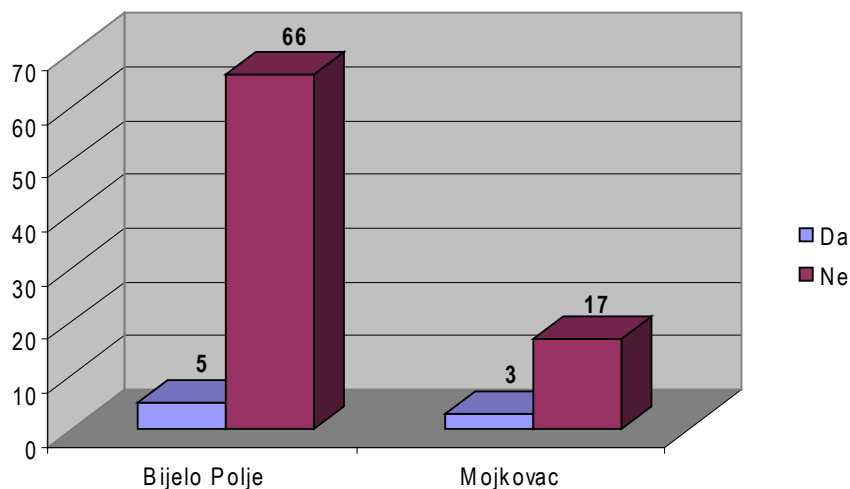

Iz ovog prikaza može se zaključiti da blizu 70% radnika planiranih za penzionisanje svrstano je u tri djelatnosti, dok su ostali zastupljeni sa 30%.

2.3.5. Radno angažovanje penzionera

Podaci o radnom angažovanju penzionera, kao ni podaci o pregledu zaposlenih penzionera u 2007.godini i planovima radnog angažovanja penzionera u 2008.godini, nijesu bili obuhvaćeni prethodnim anketama, ali su projektovani u ovom istraživanju s ciljem potpunijeg uvida u spremnost poslodavaca da radno angažuju penzionere, čije sagledavanje stvara čitav spektar mogućnosti u dijelu dodatnih analiza i modeliranja aktivnosti Zavoda u opredeljivanju, pripremi i realizaciji konkretnih programa aktivne politike zapošljavanja.

Spremnost poslodavaca da radno angažuju penzionere ilustrovana je sledećim grafičkim prikazom.

Analizirajući ovaj grafik zaključujemo da na nivou Regije Bijelo Polje 91.20% poslodavaca nije izrazilo spremnost da radno angažuje penzionere, dok je 8.79% poslodavaca potvrdno odgovorilo.

Na isto pitanje u **opštini Bijelo Polje** njih 5 ili (7.04%) je odgovorilo sa DA, a 66 ili (92.95%) sa NE.

U **opštini Mojkovac** njih 3 ili (15%) je odgovorilo sa DA, a 17 ili (85%) sa NE.

Pregled zaposlenih penzionera u 2007. godini i planovi zapošljavanja u 2008. godini ilustrovani su u narednom prikazu:

Tabela 2.3.5. Pregled radno angažovanih penzionera u 2007.godini i planovi za 2008.godinu

Regija-opštine	KATEGORIJA ODGOVORA		UKUPNO
	Tekuća godina	Naredna godina	
	Broj penzionera	Broj penzionera	
Bijelo Polje	15	15	30
Mojkovac	3	2	5
UKUPNO	18	17	35

Iz datog prikaza može se zaključiti da je u 2007. godini na nivou Regije kod anketiranih poslodavaca na određenim poslovima bilo angažovano 18 penzionera. Prema planovima poslodavaca u 2008. godini angažovaće se 17 penzionera. Ako napravimo kraći osvrt po opštinama, uočava se da u **opštini Bijelo Polje** planovi poslodavaca o radnom angažovanju penzionera u 2008.godini su na nivou iz tekuće godine, dok će u **opštini Mojkovac** prema kategoriji odgovora doći do smanjenja broja radno angažovanih penzionera.

2.3.6. Viškovi zaposlenih u 2008.godini

Viškove zaposlenih planiralo je 8.80% anketiranih poslodavaca, u obimu od **43** radnika kojima je opredijeljen takav status, što je, u odnosu na njihove odgovore za 2007.godinu, manje za skoro 46%. Podatak nije ohrabrujući ali ima trend pada.

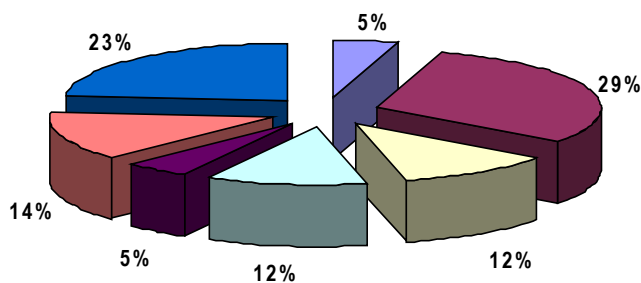
Kod projektovanja ovog pitanja pošlo se od procjene da će broj planiranih viškova biti veći, što je posljedica okolnosti u kojima većina poslodavaca posluje.

Tabela 2.3.6-1 Planirani viškovi zaposlenih prema stepenima stručne spreme i grupama zanimanja

Struktura viškova zaposlenih po stepenima stručne spreme i grupama zanimanja	Poljoprivreda, prerada i proizvodnja hrane	Šumarstvo i obrada drveta	Geologija i rudarstvo	Mašinstvo i obrada metala	Tekstilstvo i kožarstvo	Geodezija i građevinarstvo	Saobraćaj	Trgovina i ugostiteljstvo	Ekonomija ,pravo i administracija	Vaspitanje i obrazovanje	Kultura, umjetnost	Zdravstvo, farmacija	Fizička kultura ,sport	Ostalo	UKUPNO
I														10	10
II															
III	2			11				4				6			23
IV				2				1	2						5
V							5								5
VI															
VII															
UKUPNO	2			13			5	5	2			6		10	43

Najveći obim viškova zaposlenih registrovan je kod **III stepena** (53.48%), zatim kod **I** - (23.25%), **IV** i **V** u strukturi viškova zastupljeni su sa po **11.62%**. Kao i u prethodnim poglavljima, pomenuta tri stepena (III, IV i I) opredjeljuju strukturu odnosnih kategorija.

U strukturi planiranih potreba viškova zaposlenih (broj i procenat) najviše su zastupljene sljedeće grupe zanimanja:

- Poljoprivreda, prerada i proizvodnja hrane
- Saobraćaj
- Ekonomija ,pravo i administracija
- Ostalo
- Mašinstvo i obrada metala
- Trgovina i ugostiteljstvo
- Zdravstvo, farmacija

Kod **prvog** stepena mogu se prepoznati razlozi za utvrđene viškove ako se uzmu u obzir karakteristike grupa zanimanja u kojima su pretežno registrovani.

Kod **trećeg** stepena 50% ukupno planiranih viškova svrstano je u grupi Mašinstvo.

Planirani viškovi na nivou **četvrtog** stepena pretežno su posljedica predimenzioniranog školovanja koje je podsticalo neracionalno zapošljavanje kadrova profila - **tehničar** u pojedinim područjima proizvodnje i usluga u odnosu na realne potrebe za zanimanjima ovog stepena.

Obim viškova sa **petim** stepenom zapažen je u grupi saobraćaj. Kod **šestog** i **sedmog** stepena stručne spreme nijesu zapaženi viškovi zaposlenih.

U narednoj tabeli dat je prikaz planiranih viškova zaposlenih po stepenima i djelatnostima anketiranih poslodavaca.

Tabela 2.3.6 -2 Planirani viškovi zaposlenih prema stepenima stručne spreme i djelatnostima poslodavaca

Stepen stručne spreme	Vrste djelatnosti												
	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizv.i snabd. el.energijom	Građevinarstvo	Trgov.na veliko i malo, opravka vozila	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje i veze	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi sa nekretninama	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun.,druš. i lične uslužne djelatnosti	Regija
I		3									3	4	10
II													
III	2	5			2						8	6	23
IV		1										4	5
V												5	5
VI													
VII													
Svega	2	9			2						11	19	43

Kategorija planiranih viškova zaposlenih posmatrana kroz prizmu djelatnosti anketiranih poslodavaca izgleda ovako:

Poslodavci su planirali za **43** radnika status tehnološkog viška u 2008. godini. Sa aspekta strukture djelatnosti, najviše su zatupljeni ostale komunalne i uslužne aktivnosti (44.20%), zdravstvo i socijalni rad (25.60%) i prerađivačka industrija (21%).

Imajući u vidu trenutno stanje na tržištu rada u ovoj Regiji, postoji bojazan da će stvarni obim viškova biti veći, jer procesi transformacije i privatizacije još nijesu završeni u nekim preduzećima u ovoj Regiji.

Distribucija odgovora prema stepenima stručne spreme je slična pregledu viškova zaposlenih prema grupama zanimanja. To je logičan rezultat jer su i grupe zanimanja tako strukturirane prema djelatnostima, uz manje razlike kod opredjeljivanja okvira za određena područja rada.

Najveći procenat planiranih viškova predstavlja **III** stepen sa 53.48%, a njegovu strukturu opredjeljuju prerađivačka industrija, zdravstveni i socijalni rad i komunalne aktivnosti koje u tom stepenu učestvuju sa 82.60%. **I** stepen čini 23.25% ukupnog broja. Njegovu strukturu opredjeljuju prerađivačka industrija, zdravstveni i socijalni rad i ostale komunalne i uslužne aktivnosti.

IV i **V** stepen zastupljeni su sa 23.25% od ukupnog broja. Njihovu strukturu uglavnom čine ostale komunalne, lične u uslužne aktivnosti.

Struktura viškova zaposlenih u 2008. godini je veoma slična istoj kategoriji u 2007. godini. Učešće stepena stručne spreme ima isti redosljed, a što se tiče strukture djelatnosti, redosljed je drugačiji. U 2007. godini dominira prerađivačka djelatnost, a u 2008. godini zdravstveni i socijalni rad i ostale komunalne i uslužne aktivnosti.

2.3.7. Deficitarni kadrovi u 2008. godini

Odgovori poslodavaca na ovo pitanje gotovo su, uz neznatne izuzetke, identični u svim sadržajima sa rezultatima koji se odnose na deficitarne kadrove u 2007. godini.

Prije svega, broj poslodavaca koji je iskazao deficitarne kadrove u 2007. godini je 48 ili 52.74% anketiranih, a u 2008. godini u obimu od 50 ili 54.94%, što je za 2.2% veće od istih u 2007. godini.

Uz neznatna odstupanja, identična je i struktura zanimanja prema stepenima stručne spreme i obimu potrebnih izvršilaca.

U narednoj tabeli je dat prikaz deficitarnih kadrova za 2008.godinu.

Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
1.	200507	Buregdžija	1	0.25
2.	201006	Pripremač rezane građe za otpremu	3	0.76
3.	201035	Paker namještaja i parketa	5	1.27
4.	205602	Vozač lakih motornih vozila	3	0.76
5.	300513	Mesar	3	0.76
6.	301001	Rukovalac mašina za pripremu oblovine za obradu	12	3.06
7.	301002	Rukovalac mašina za razrezivanje trupaca	4	1.02
8.	301021	Rukovalac mašina za finu obradu drveta	4	1.02
9.	301032	Rukovalac mašina za površinsku obradu drveta	4	1.02
10.	301035	Stolar za montažu, opravke i održavanje	10	2.55
11.	301813	Bravar	4	1.02
12.	301815	Limar	3	0.76
13.	301835	Elektrozavarivač	2	0.51
14.	301907	Monter cjevovoda	2	0.51
15.	301972	Vodoinstalater	7	1.78
16.	301974	Instalater klimatizacije	2	0.51
17.	302400	Elektromonter - instalater (III SSS i KV)	2	0.51
18.	303400	Staklar (III SSS i KV)	3	0.76
19.	303600	Grafičar (III SSS i KV)	3	0.76
20.	303661	Knjigovezac	3	0.76
21.	304221	Obučar	55	14.03
22.	304701	Moler - farbar	27	6.88
23.	305201	Armirač	5	1.27
24.	305203	Tesar	22	5.61
25.	305204	Zidar	25	6.37
26.	305231	Rukovalac jednostavnih građevinskih mašina	13	3.31
27.	305302	Građevinski keramičar	38	9.69
28.	305305	Građevinski gipsar	10	2.55
29.	305600	Vozač drumskog vozila (III SSS i KV)	2	0.51

Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
30.	400500	Tehničar za biotehnologiju (IV SSS)	4	1.02
31.	402000	Mašinski tehničar - konstruktor (IV SSS)	3	0.76
32.	403652	Mašinista ravne štampe - ofset	2	0.51
33.	405200	Građevinski tehničar (IV SSS)	4	1.02
34.	405600	Tehničar drumskog saobraćaja (IV SSS)	2	0.51
35.	406421	Prodavač prehrambene robe	3	0.76
36.	406515	Kuvar	4	1.02
37.	406516	Poslastičar	1	0.25
38.	406523	Recepcionar	4	1.02
39.	501035	Stolar za izradu šablona i prototipova - specijalista	3	0.76
40.	501972	Vodoinstalater - specijalista	3	0.76
41.	612800	Inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku	1	0.25
42.	615211	Operativni tehnolog hidrogradnje	2	0.51
43.	616400	Ekonomista za robni promet u trgovini (VI/1 VŠS)	1	0.25
44.	616500	Ekonomista za turizam i viši ugostitelj (VI/1 VŠS)	2	0.51
45.	616600	Menadžer (VI/1 VŠS)	1	0.25
46.	616722	Knjigovođa bilansista	1	0.25
47.	617222	Operativni organizator protivpožarne zaštite	1	0.25
48.	710500	Diplomirani inženjer prehrambene tehnologije (VII/1 VSS)	2	0.51
49.	710502	Tehnolog proizvodnje hljeba, peciva i tjestenina	1	0.25
50.	710512	Tehnolog prerade voća i povrća	2	0.51
51.	711800	Diplomirani mašinski inženjer (VII/1 VSS)	5	1.27
52.	712500	Diplomirani inženjer elektrotehnike za elektromehaniku (VII/1 VSS)	1	0.25
53.	712800	Diplomirani inženjer elektrotehnike za računarsku tehniku (VII/1 VSS)	3	0.76
54.	713600	Diplomirani inženjer grafičarstva (VII/1 VSS)	1	0.25
55.	715100	Diplomirani inženjer arhitekture (VII/1 VSS)	4	1.02
56.	715200	Diplomirani inženjer građevinarstva (VII/1 VSS)	13	3.31
57.	716600	Diplomirani menadžer (VII/1 VSS)	5	1.27

Red. br.	Šifra	Naziv zanimanja	Broj radnika	%
58.	716700	Diplomirani ekonomista za opštu ekonomiju, bankarstvo i finansije (VII/1 VSS)	5	1.27
59.	716800	Diplomirani pravnik (VII/1 VSS)	5	1.27
60.	717502	Profesor razredne nastave	4	1.02
61.	717534	Profesor engleskog jezika	2	0.51
62.	717569	Profesor muzičke grupe predmeta	2	0.51
63.	717570	Profesor likovne grupe predmeta	1	0.25
64.	717601	Profesor matematike	4	1.02
65.	718632	Dramaturg	3	0.76
66.	719000	Doktor medicine (VII/1 VSS)	5	1.27
67.	729015	Specijalista dermatovenerologije	1	0.25
68.	729047	Specijalista oftalmologije	2	0.25
69.	729092	Specijalista radiodijagnostike	2	0.25
Svega			392	100

Za 2007. godinu poslodavci su izdvojili **69** deficitarnih zanimanja prvog do sedmog stepena stručne spreme za **382** radnika, dok je za 2008. planirano, odnosno očekivano **69** takvih zanimanja za ukupno **392** radnika.

Upoređenjem sa 2005/2006. godinom broj iskazanih deficitarnih zanimanja je znatno veći, u 2007. za 294 radna mjesta a u 2008. godini za 273 radna mjesta.

Uz određena odstupanja, veoma je velika sličnost i između strukture zanimanja prema stepenima stručne spreme i učešća pojedinih stepena u ukupnom obimu potrebnih izvršilaca.

Iz ovakvih pokazatelja moglo bi se zaključiti da je izražena deficitarnost kod velikog broja zanimanja prisutna u kontinuitetu kojoj treba posvetiti posebnu pažnju. Međutim, razlike u opredjeljivanju značenja deficitarnosti zanimanja (opisane u prethodnom poglavlju), upućuju na potrebu prethodnog definisanja pojmova deficitarnost i suficitarnost zanimanja u realnim uslovima funkcionisanja tržišta rada u Regiji.

Analizirano po djelatnostima najizraženiji deficiti su u oblastima: **Drvo-prerade i Građevinarstva.**

2.3.8. Razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta

Upitnik je ove godine dopunjen novim pitanjima a među njima je i mišljenje poslodavaca o razlozima neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta.

Odgovori anketiranih poslodavaca su grupisani na osnovu pet modaliteta odgovora. Na pitanje koji su razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta, odgovori poslodavaca prikazani su tabelarno:

Tabela 2.3.8. Razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta

Razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta	Pojoprivreda, lov i šumarstvo	Prerađivačka industrija	Proizvod. i snab. el. energijom	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje	Finansijsko posredovanje	Aktivnosti u vezi s nekretn.	Državna uprava	Obrazovanje	Zdravstveni i socijalni rad	Ostale komun. dr. aktivnosti	UKUPNO
VRSTA RAZLOGA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
A. Niska zarada	2	13		5	11	6	1		1	5	5		4	53
B. Neadekvatni uslovi rada (fizičko opterećenje, opasni poslovi - izloženost uticaju hemikalija....)	2	5		1	4	1							2	15
C. Rad u smjenama		1			3				1					5
D. Velika udaljenost radnog mjesta od mjesta prebivališta		4			5	1					1		1	12
E. Drugi razlozi (navesti)	3	6	1	2	8	1		1			2	4	1	29
UKUPNO	7	29	1	8	31	9	1	1	2	5	8	4	8	114

Iz prikazane tabele može se zaključiti da **46.49%** poslodavaca na nivou Regije smatra da je **niska zarada** razlog neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta, slijede **drugi razlozi** sa 25.43%, zatim **neadekvatni uslovi rada** sa 13.15%, **velika udaljenost radnog mjesta** sa 10.52% i **rad u smjenama** sa 4.38%.

Ako razloge neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta analiziramo sa aspekta strukture djelatnosti, vidimo da u učešću prednjače prerađivačka industrija i trgovina, upravo dvije djelatnosti koje su najviše zastupljene u svim modalitetima odgovora. Ovakva struktura djelatnosti je i očekivana, jer ove dvije djelatnosti bitno opredjeljuju strukturu uzorka.

Prema zapažanju anketara u modalitetu odgovora **drugi razlozi**, poslodavci su obično naveli da se radi o kadrovima koji su deficitarni na tržištu rada, ili pak u istu vrstu razloga svrstani su i odgovori onih poslodavaca koji nemaju problema sa obezbjeđivanjem potrebnih profila kadrova.

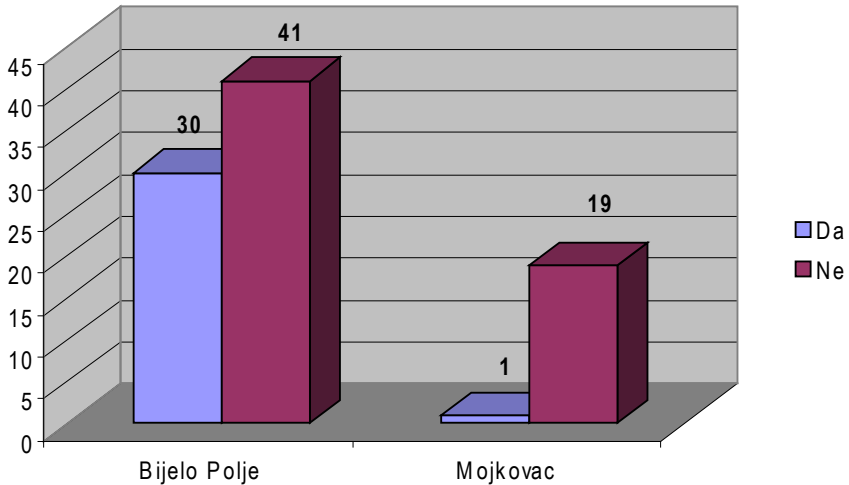
2.3.9. Projekcija zapošljavanja za narednih pet godina

Kada je u pitanju kadrovsko planiranje na nivou Regije Bijelo Polje, 65.93% poslodavaca je navelo da nemaju projekciju zapošljavanja u narednih pet godina. To, vjerovatno, znači da nemaju definisanu viziju, odnosno strategiju razvoja. U takvim okolnostima i pokazatelje o kadrovskim potrebama za narednu godinu treba shvatiti kao razvojni okvir koji oni smatraju realnim.

Nedostatak planiranja zapošljavanja za naredni petogodišnji period je posljedica uslova poslovanja u prethodnom periodu, kao i ekonomska dešavanja zadnjih deset godina.

Podaci na nivou Regije (broj poslodavaca), obrađeni u narednom grafičkom prikazu, ilustruju značajne razlike u odnosu poslodavaca prema planiranju kadrova za period duže od jedne godine, odnosno tretiranju kadrovskih potreba kao integralnog segmenta razvojnih programa.

Slijedi grafički prikaz poslodavaca koji imaju i onih koji nemaju petogodišnju projekciju zapošljavanja u opštinama Bijelo Polje i Mojkovac:

Projekciju zapošljavanja za narednih pet godina u Bijelom Polju posjeduje 42.25% poslodavaca, a u opštini Mojkovac 5%.

2.4. Zapošljavanje sa nepunim radnim vremenom i na povremenim i privremenim poslovima

Ocjene poslodavaca o **možnostima zapošljavanja radnika sa nepunim radnim vremenom** (za njihove potrebe) svrstane su u tri modaliteta, sa pokazateljima kako slijedi:

- "Smatramo da je to povoljno rješenje"- 21 ili 23.07% poslodavaca
- "Nemamo potrebe za takvim angažovanjem kadrova"-70 ili 76.92%
- "Nešto drugo navesti"-1 ili 0.67%.

Rezultati ankete, kao i kod prethodnog istraživanja, pokazuju da za ovim oblikom angažovanja potrebnih kadrova većina poslodavaca (76.92%) **Nema potrebe**, dok jedna četvrtina smatra da je to **Povoljno rješenje**. Iz sledećeg pregleda pokazatelja prema djelatnostima poslodavaca može se pretpostaviti koji su razlozi takvog opredjeljivanja.

Tabela 2.4.1. Zapošljavanje radnika sa nepunim radnim vremenom prema djelatnostima poslodavaca

Vrste djelatnosti	Modaliteti odgovora-broj poslodavaca			
	Smatramo da je to povoljno rješenje	Nemamo potrebe za takvim angažovanjem kadrova	Nešto drugo	Svega
Poljoprivreda, lov i šumarstvo		5		5
Prerađivačka industrija	5	16		21
Proizvodnja i snabdijev. elek.energ.,gasom i vodom		1		1
Građevinarstvo	1	6		7
Trgovina na veliko i malo, opravka vozila	6	17		23
Hoteli i restorani		7		7
Saobraćaj ,skladištenje i veze	1			1
Finansijsko posredovanje		1		1
Aktivnosti u vezi s nekretninama	1	1		2
Državna uprava i odbrana, soc.osiguranje	1	4		5
Obrazovanje	4	3		7
Zdravstveni i socijalni rad		4		4
Ostale komunalne ,druš. i lične usluž.aktivnosti	2	5		7
Svega	21	70		91

Iz tabelarnog pregleda se vidi da 71.41% poslodavaca koji smatraju da je zapošljavanje radnika sa nepunim radnim vremenom adekvatan način zadovoljavanja njihovih kadrovskih potreba grupisano je u tri djelatnosti:

- Trgovina... 28.57 %
- Prerađivačka industrija 23.80 %
- Obrazovanje 19.04 %

Nadalje, te potrebe ali u mnogo manjem obimu, imaju i djelatnosti kao što su komunalne, građevinarstvo, saobraćaj i državna uprava.

Iako se radi o djelatnostima koje u velikom procentu učestvuju u ukupnoj zaposlenosti, razlozi za njihovu dominaciju kod prihvatanja ovog oblika zapošljavanja su veoma različiti.

U osnovi, ovakve potrebe proističu iz karakteristika rada u njima vezanih za proizvodnju ili određene usluge. Tako se npr. za trgovinu i prerađivačku industriju može pretpostaviti da je opredeljujući razlog u sezonskom karakteru rada i neujednačenom obimu poslovanja, odnosno usluga u toku radnog vremena. Specifični razlozi kod obrazovanja se odnose na neujednačen priliv polaznika određenih programa, zamjenu zaposlenih koji su spriječeni za rad i dr.

Mišljenja poslodavaca o **zapošljavanju nezaposlenih lica na povremenim i privremenim poslovima** distribuirana su ovako:

- "Nemamo takvih potreba" 38 ili 41.75 %
- "Povremeno imamo takvih potreba" 47 ili 51.64 %
- "Često imamo takvih potreba" 6 ili 6.59 %.

Zaključak je da je mali broj poslodavaca koji **često ima potrebe** za ovom vrstom zaposlenih, 6.59%, **povremeno ima takvih potreba** 51.64 % poslodavaca, a 41.75% **nema potrebe** za angažovanjem nezaposlenih lica na povremenim i privremenim poslovima.

Djelatnosti u kojima su najviše izražene ovakve potrebe poslodavaca mogu se prepoznati iz tabele koja slijedi.

Tabela 2.4.2. Mišljenja poslodavaca o zapošljavanju nezaposlenih lica na povremenim i privremenim poslovima

Vrste djelatnosti	Modaliteti odgovora-broj poslodavaca			
	Nemamo takvih potreba	Povremeno imamo takvih potreba	Često imamo takvih potreba	Svega
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	4		1	5
Prerađivačka industrija	8	13		21
Proizvodnja i snabdijev. elek. energ. gasom i vodom		1		1
Građevinarstvo		6	1	7
Trgovina na veliko i malo, opravka vozila	10	10	3	23

Vrste djelatnosti	Modaliteti odgovora-broj poslodavaca			
	Nemamo takvih potreba	Povremeno imamo takvih potreba	Često imamo takvih potreba	Svega
Hoteli i restorani	1	5	1	7
Saobraćaj, skladištenje i veze		1		1
Finansijsko posredovanje	1			1
Aktivnosti u vezi s nekretninama	1	1		2
Državna uprava i odbrana, soc.osiguranje	3	2		5
Obrazovanje	5	2		7
Zdravstveni i socijalni rad	3	1		4
Ostale komunalne., druš. i lične usluž.aktivnosti	2	5		7
Svega	38	47	6	91

Pokazatelji da 58.23% poslodavaca ima, povremeno ili često, potrebe za zapošljavanjem radnika za povremene i privremene poslove je sličan prethodnom istraživanju. Potrebe poslodavaca za zapošljavanjem lica na povremene i privremene poslove dominantne su u Prerađivačkoj industriji i Trgovini, što je uslovljeno sezonskim karakterom rada i neujednačenim obimom poslovanja. U grupi koja je odgovorila da često ima potrebu za tom vrstom angažovanja radnika, nalaze se građevinarstvo, trgovina, hoteli i restorani i čine 41%, a u grupi koja se izjasnila da povremeno ima takvih potreba su prerađivačka industrija, građevinarstvo i trgovina i čine 61.70%.

Ako podatke uporedimo u okviru jedne djelatnosti dobijamo sliku koja nam pokazuje slične rezultate kao na nivou Regije. Tako npr. u Prerađivačkoj industriji 38.10% poslodavaca nema potrebe za radnim angažovanjem nezaposlenih na privremenim i povremenim poslovima, dok njih 61.90% imaju potrebe za tim vidom radnog angažovanja. Slične podateke dobijamo i u djelatnosti Trgovina, gdje 43.47% poslodavca nemaju potrebe za radnim angažovanjem nezaposlenih na privremenim i povremenim poslovima, dok njih 56.52% imaju potrebe za tim vidom radnog angažovanja.

2.4.1. Kvalitet zaposlene radne snage

Ovim pitanjem imali smo namjeru da saznamo koliko je zadovoljstvo poslodavaca kvalitetom svojih kadrova i kadrova na evidenciji Zavoda.

Tabela 2.4.1. Ocjene poslodavaca o kvalitetu radne snage u firmi i kadrova na evidenciji

Vrste djelatnosti	Kvalitet radne snage u firmi i na evidenciji Zavoda				
	Zaposlenih u firmi		Kadrova na evidenciji Zavoda		
	Zadovoljan	Djelimično zadovoljan	Zadovoljan	Djelimično zadovoljan	Nezadovoljan
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	2	3	3	2	
Ribarstvo					
Vađenje ruda i kamena					
Prerađivačka industrija	12	9	6	10	5
Proizvod. i snab. el. energijom		1	1		
Građevinarstvo	4	3	2	4	1
Trgovina na veliko i malo	14	9	10	12	1
Hoteli i restorani	2	5	2	5	
Saobraćaj, skladištenje	1		1		
Finansijsko posredovanje	1		1		
Aktivnosti u vezi s nekretn.	1	1	1	1	
Državna uprava	4	1	4	1	
Obrazovanje	6	1	6	1	
Zdravstveni i socijalni rad	4		4		
Ostale komun. dr. aktivnosti	4	3	4	2	1
Ukupno	55	36	45	38	8

Više od polovine, odnosno 65.50% poslodavaca je zadovoljno kvalitetom radne snage u svojim firmama, a 34.70% djelimično zadovoljno.

Što se tiče opredjeljivanja za jedan od ponuđenih modaliteta, kada je u pitanju ocjena kvaliteta kadrova na evidenciji Zavoda za koje su poslodavci zainteresovani, 49.45% poslodavaca je zadovoljno kadrovima na evidenciji Zavoda, 41.75% poslodavaca je djelimično zadovoljno, dok je 8.79% poslodavaca nezadovoljno sa kadrovima koji se nalaze na evidenciji Zavoda a za kojim imaju potrebu.

2.4.2. Znanja, vještine i kompetencije koje najviše nedostaju zaposlenima

Anketom su poslodavci imali mogućnost da daju mišljenje o tome koja znanja, vještine i kompetencije najviše nedostaju njihovim zaposlenima.

Tabela 2.4.2. Mišljenja poslodavaca o znanjima i vještinama koje nedostaju zaposlenima

Vrste djelatnosti	Znanja, vještine i kompetencije koje najviše nedostaju zaposlenima								
	Tehničko - tehnološka	Sposobnost komuniciranja	Kreativnost	Kompiuterska znanja	Marketinška znanja	Organizacijska	Finansijska	Znanje stranih jezika	Nešto drugo (navesti)
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	3	1	2	3	1	1		3	
Ribarstvo									
Vađenje ruda i kamena									
Prerađivačka industrija	10	4	10	9	4	3	1	6	2
Proizvod. i snab. el. energijom				1				1	
Građevinarstvo	4	1	1	2	2	1	1	2	1
Trgovina na veliko i malo	5	8	4	15	9	11	5	12	
Hoteli i restorani		3	1	3	3	1		5	1
Saobraćaj, skladištenje			1	1	1			1	
Finansijsko posredovanje								1	
Aktivnosti u vezi s neket.		1	1			1	1	1	
Državna uprava	2	1	1	4		1		4	
Obrazovanje		1	3	4		3		3	1
Zdravstveni i socijalni rad	1	2	2	1				2	
Ostale komun.dr.aktivnosti		2	3	2	1	3	2	4	
Ukupno	25	24	29	45	21	25	10	45	5

* Ispitanicima je omogućeno da odaberu najviše pet modaliteta između predloženih odgovora.

Analiza dobijenih podataka potvrđuje opravdanost programa koje Zavod zadnjih godina organizuje u cilju prilagođavanja radne snage potrebama poslodavaca.

Poslodavci su ocijenili da od predloženih modaliteta zaposlenima u firmama najviše nedostaju »**kompiuterska znanja**« i »**znanje stranih jezika**« (49.45%). Kada su u pitanju vještine koje nedostaju zaposlenima, najviše su zastupljene »**kreativnost**« 31.86%, »**organizacijske sposobnosti**« 27.47% i »**sposobnost komuniciranja**« 26.37%.

Dobijeni odgovori upućuju na to da lica koja dolaze na evidenciju po završenom školovanju nemaju znanja adekvatna potrebama poslodavaca, te očekujemo da će reformisano školstvo dati bolje rezultate. Međutim, dok se ne pokažu ovi rezultati, Zavod će kroz programe obuke poboljšati znanja i vještine radne snage na evidenciji i samim tim prevazići probleme iskazanog nezadovoljstva.

2.5. Usporedni pregled zaposlenih i zapošljavanja u 2007. i 2008. godini

Namjena ovog pregleda je da u jednoj tabeli omogućiti upoređivanje globalnih pokazatelja o zaposlenosti i zapošljavanju u tekućoj i narednoj godini, odnosno rezultata koji su na nivou očekivanih ili bitno različiti od projektovanih pretpostavki.

Regija-opštine	Pregled zaposlenih i zapošljavanja					
	Prosječan broj zaposlenih u tekućoj godini	Ukupno zaposleni na dan anketiranja	Index 2:1	Novozaposleni u tekućoj godini	Planirana zapošljavanja u narednoj godini	Index 5:4
	1	2	3	4	5	6
Bijelo Polje	2.777	2.907	104.68	259	190	73.36
Mojkovac	588	592	100.68	30	35	116.67
Ukupno	3.365	3.499	103.98	289	225	77.85

Polazeći od sezonskog karaktera zapošljavanja radne snage u pojedinim djelatnostima, kao što je turizam i ugostiteljstvo, trgovina, građevinarstvo i dr., u kojima je registrovano više od 50% ukupnog broja zaposlenih, očekivana je značajna razlika između pokazatelja o prosječnoj i ukupnoj zaposlenosti na dan anketiranja.

U ovom istraživanju dobijene razlike su neznatno veće, odstupanja su primjetna kod planiranog zapošljavanja za narednu godinu čime je potvrđena projektovana pretpostavka, što znači da se radi o relativno stabilnim proporcijama prosječne i ukupne zaposlenosti.

Na nivou Regije, ukupna zaposlenost na dan anketiranja je veća od prosječne za 134 radnika ili za 3.82%.

Ako posmatramo drugi dio tabele proizilazi da je u 2007. godini kod anketiranih poslodacaca zaposleno 289 radnika, što predstavlja 8.25% u odnosu na ukupan broj zaposlenih na dan anketiranja, za odabrani uzorak. Uglavnom se razlika kreće u korist realizacije u tekućoj godini u odnosu na planirana zapošljavanja u narednoj godini. U opštini **Bijelo Polje** planirana zapošljavanja u narednoj godini su manja od zapošljavanja u tekućoj godini. Izdvaja se opština **Mojkovac** sa tendencijom da se u narednoj godini ostvari veći broj zapošljavanja u odnosu na tekuću godinu i to za 16.67%.

Kada su u pitanju planirana zapošljavanja u 2008. godini, i ovo istraživanje pokazuje da se poslodavci opredjeljuju za iskazivanje potreba koje su sasvim izvjesne i, uz to, koje obuhvataju zapošljavanja sa radnim odnosom na neodređeno vrijeme.

Ipak, dobijeni pokazatelji da su planirana povećanja broja zaposlenih na nivou Regije u 2008. godini na nivou 70% realizacije u 2007. godini, ukazuje na značajna odstupanja od ovakvog odnosa u anketi iz 2005/2006.g., kada su planirana zapošljavanja obuhvatala 90% ostavarenih zapošljavanja u toj godini.

2.6. Saradnja poslodavaca i Zavoda

2.6.1. Nivoi, oblici i sadržaji saradnje

Na pitanje –*Da li su u 2007. godini saradivali sa Zavodom za zapošljavanje u obezbjeđivanju potrebnih kadrova*-72 (79.12%) poslodavaca je odgovorilo sa **DA**, a 19 ili 20.87% sa **NE**.

Ako dobijene podatke uporedimo sa prethodnim istraživanjima, u 2004. godini njih 63.88% je odgovorilo potvrdno, a u 2005. godini taj procenat je iznosio 66.66%. Izvjesno je dan je ovako procentualno iskazan broj poslodavaca sa kojima je Zavod ostvario saradnju realan, i uslovljen je novim načinom rada Zavoda i obavezom Zavoda kao institucije da nametne poslodavcima stav partnerstva, svojom poslovnošću, informisanošću i obostranim interesom za korektnu i dugotrajnu saradnju.

U narednoj tabeli prikazana je distribucija odgovora **DA** na modalitete ponuđenih odgovora u anketi.

Tabela 2.6.1. Pregled oblika i sadržaja saradnje poslodavaca i Zavoda

Modaliteti odgovora	Broj odgovora*	%
A. Samo u okviru prijave slobodnih radnih mjesta(radi oglašavanja)	65	49.61
B. Upućivanje kandidata (sa evidencije Zavoda) na oglase-konkurse	21	16.03
C. Informisanje o uslovima i mogućnostima obezbjeđivanja potrebnih kadrova	10	7.63
D. Učešće (Zavoda) u izboru kandidata za zapošljavanje	5	3.81
E. Sufinansiranje zapošljavanje pripravnika	17	12.97
F. Učešće u izradi i realizaciji programa obrazovanja i obuke za zaposlenje	10	7.63
G. Finansijska podrška za otvaranje novih radnih mjesta	2	1.52
H. Drugi oblici	1	0.80
Svega	131	100

* Poslodavcima je omogućeno da odaberu više predloženih modaliteta odgovora.

Iz tabele se može zaključiti da je 49.61% saradnje poslodavaca i Zavoda zasnovano na oglašavanju slobodnih radnih mjesta, što je i zakonska obaveza poslodavaca. »Upućivanje kandidata na oglase-konkurse» zastupljeno je sa 16.03%, «sufinansiranje pripravnika» 12.97%, «informisanje o uslovima i mogućnostima obezbjeđivanja potrebnih kadrova» i »učesće u izradi i realizaciji programa obrazovanja i obuke za zaposlenje»7.63%. Svi ostali oblici i sadržaji saradnje, zastupljeni su u malom procentu.

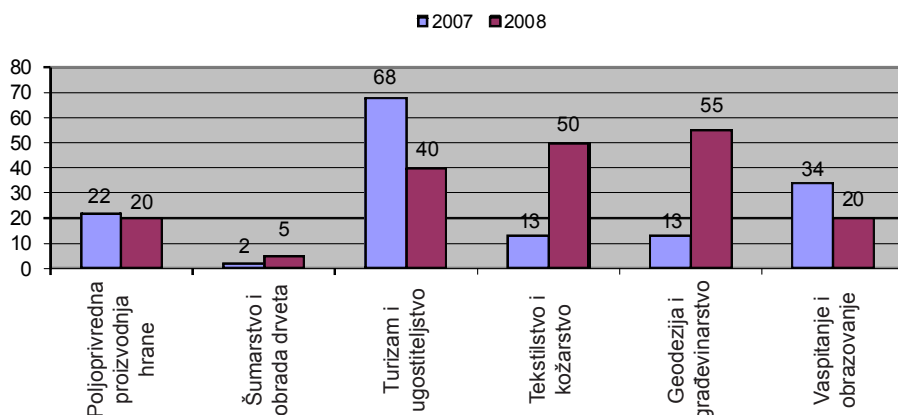
2.6.2. Obrazovanje i obuka za zaposlenje

Analiza ove saradnje odnosi se na programe obrazovanja i obuke koje Zavod organizuje kako za poznatog poslodavca tako i za tržište rada.

Različitim programima pripreme za zaposlenje (dokvalifikacija, prekvalifikacija, inoviranje znanja, specijalizacija i dr.) na nivou Regije Bijelo Polje u 2007. godini obuhvaćeno je 152 kandidata u anketiranom uzorku.

Obrazovnu strukturu lica obuhvaćenih pojedinim programima obuke čine **drugi, treći i četvrti** stepen.

Broj polaznika programa (ostvaren u 2007. i planiran za 2008.) prema **grupama zanimanja** ilustrovan je grafički.

Gledano po stepenima stručne spreme, najveće je učešće lica sa III stepenom (69.73%), IV stepen (22.36%), dok lica sa drugim stepenom učestvuju u procentu od (7.89%).

Iz zanimanja u grupi **Trgovina i ugostiteljstvo** je najveći broj lica koja su obuhvaćena realizovanim programima obuke (44.73%), slijede polaznici u grupama zanimanja **Vaspitanje i obrazovanje** (22.36%), **Poljoprivreda, proizvodnja i prerada hrane** (14.47%), **Tekstilstvo i kožarstvo** i **Geodezija i građevinarstvo** (8.55%) i **Šumarstvo i obrada drveta** (1.31%).

Planovi poslodavaca, po obimu, za ovim vidom obezbjeđivanja potrebnih kadrova u 2008.godini su **190** radnika, što ukazuje da je znatno poraslo interesovanje poslodavaca za ovaj vid saradnje sa Zavodom.

Planiranim programima obuke će se pretežno obuhvatiti **kandidati sa srednjim obrazovanjem** kao i u tekućoj godini.

Iz prethodnog grafičkog prikaza može se prepoznati struktura grupa zanimanja koje će biti pretežno obuhvaćene planiranim programima obrazovanja i obuke za zaposlenje. Poraslo je interesovanje za zanimanja u

grupama djelatnosti **Geodezija i građevinarstvo** (28.94%), **Tekstilstvo i kožarstvo** (26.31%) i **Šumarstvo i obrada drveta** (2.63%).

Rezultati ove ankete imaju određenu sličnost sa prethodnom, ali se, pored već navedenih, **razlikuju i kod drugih pokazatelja**, kao što su:

- Veći obuhvat kandidata četvrtim stepenom
- Porast interesovanja za geodeziju i građevinarstvo i tekstilstvo i kožarstvo.

Nesporno je da su se i ove razlike pojavile zbog načina izbora uzorka istraživanja. Interesovanje poslodavaca za određene programe obuke u odnosu na prethodne ankete je značajno različito u smislu većeg interesovanja ovakve saradnje sa Zavodom, jer je poslodavcima omogućeno da se uključe u kreiranje politike obrazovanja, obuke i osposobljavanja kadra, a samim tim i uspostavljanja tržišta rada.

2.6.3. Ocjene kvaliteta usluga Zavoda

Interesantna je tabela «**Ocjene kvaliteta usluga**» i dobijeni odgovori na pitanje vezano za postojanje saradnje i realizacije iste, na nivou Regije, gdje je od 91 anketiranih poslodavaca njih **67 (73.62%)** poslodavaca zadovoljno pruženim uslugama, **20 (21.97%)** je djelimično zadovoljno, a njih **4 (4.39%)** je izrazilo svoje nezadovoljstvo pruženim uslugama.

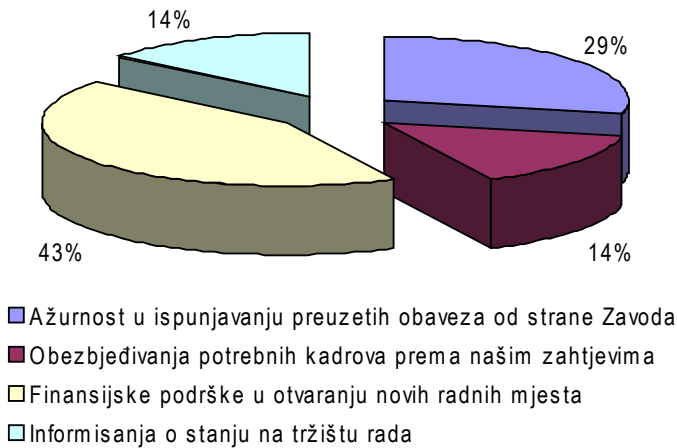
Tabela 2.6.3. Ocjene kvaliteta usluga Zavoda

Ocjene	Broj poslodavaca	%
Zadovoljni	67	73.62
Djelimično zadovoljni	20	21.97
Nezadovoljni	4	4.39
Svega	91	100

Iz datog pregleda vidimo da postoji veliki procenat poslodavaca koji je zadovoljan saradnjom sa Zavodom, ali nije ni mali broj onih koji su djelimično zadovoljni, što znači da imaju sugestije i primjedbe na određene vidove saradnje.

Pretpostavljajući moguću nedosljednost poslodavaca u odgovorima na ovakva pitanja, zbog činjenice da je Zavod neposredno sprovodio anketu u kojoj je trebalo saopštiti ocjene o kvalitetu njegovih usluga, uvedeno je kontrolno pitanje o razlozima nezadovoljstva saradnjom sa Zavodom, na koje su dobijeni indikativni odgovori.

Nezadovoljstva dijela poslodavaca saradnjom sa Zavodom ilustrovana su u narednom grafičkom prikazu.

Uvidom u dobijene pokazatelje nezadovoljstva poslodavaca uslugama Zavoda mogu se, donekle, prepoznati i motivi njihovog opredjeljivanja za saradnju i preferiranje pojedinih oblika i sadržaja. Jer, kada je u pitanju nezadovoljstvo pruženim uslugama, **43 %** odgovora neposredno se odnosi na finansijsku podršku. Ako se ovome doda da se i "Ažurnost u ispunjavanju preuzetih obaveza od strane Zavoda" često vezuje za finansijska sredstva, onda i ove razloge nezadovoljstva uslugama Zavoda treba svrstati u istu kategoriju.

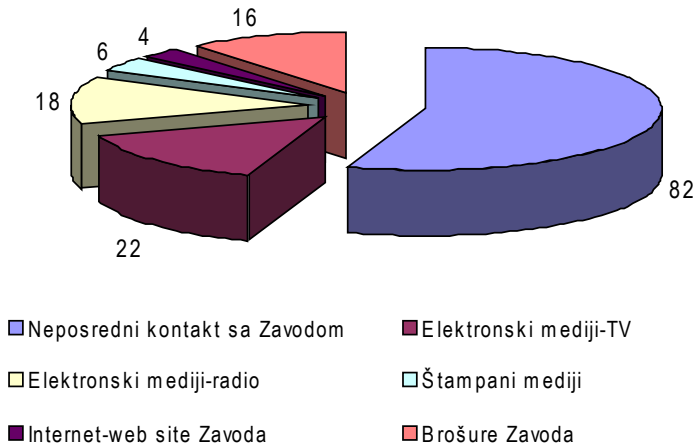
Dakle, očigledno je da se pod kvalitetom usluga obuhvata i finansijski kredibilitet Zavoda koji, poznato je, ne zavisi od njegove aktivnosti, već od izvora finansiranja koji su utvrđeni Zakonom i odlukama Vlade države Crne Gore vezano za realizaciju određenih programa aktivne politike zapošljavanja.

Prema tome, ocjene poslodavaca o kvalitetu usluga Zavoda, te oblicima i sadržajima saradnje za koje se opredjeljuju, treba vrednovati u kontekstu realnih uslova u kojima Zavod ostvaruje svoju ulogu na tržištu rada.

2.6.4. Vidovi informisanja

Imajući u vidu činjenicu, da ne samo formalne odnosno zakonske obaveze, opredjeljuju poslodavce na čestu saradnju sa Zavodom, poslodavcima je pružena mogućnost da istaknu koji to vid* informisanja poslodavcima pruža najviše informacija o aktivnostima Zavoda.

Grafik 2.6.4. Pregled vidova informisanja

* Ispitanicima je omogućeno da odaberu više modaliteta između predloženih odgovora.

Za **neposredni kontakt** kao vid informisanja opredijelilo se **82** (55.40%) poslodavaca. U ukupnom broju odgovora **elektronski mediji –TV i radio** učestvuju sa 40 (27.02%). Zapaženo je i značajno učešće u ukupnom broju odgovora kao vid informisanja **brošura Zavoda**, 16 (10.81 %). Mali broj poslodavaca nalazi da su **štampani mediji** i **internet sredstvo** za dobijanje informacija. Gotovo da je identična gradacija po opštinama.

2.6.5. Očekivanja poslodavaca od Zavoda, prijedlozi i sugestije

Pitanjem koje se odnosilo na usluge koje poslodavci očekuju od Zavoda (pored onih koje su već navedene kod oblika i sadržaja saradnje) imalo je za cilj da se obezbijede dodatne informacije za vrednovanje dobijenih odgovora o kvalitetu ponuđenih vrsta usluga, kao i prijedloge i sugestije za uvođenje novih oblika i sadržaja saradnje. Da bi se podstaklo slobodnije

izražavanje poslodavaca, kod ovih pitanja nijesu predloženi odgovori već je ostavljeno ispitanicima da ih ukratko opišu.

Pregledom listinga odgovora dobijenih na ovo pitanje može se zaključiti da se isti pretežno odnose na usluge Zavoda koje su pomenute kod prethodnih pitanja, uz naglašavanje potrebe da se realizuju u većem obimu, posebno kada su u pitanju finansijska podrška, informacije o tržištu rada, programi obrazovanja i obuke lica koja traže zaposlenje, obezbjeđivanje deficitarnih kadrova i drugo.

Izvan ponuđenih usluga (kod prethodnih pitanja) mogu se izdvojiti očekivanja, prijedlozi i sugestije poslodavaca u smislu **većeg angažovanja Zavoda** u aktivnostima kao što su:

- **Finansijska podrška za otvaranje novih radnih mjesta, stimulisanje preduzetništva**
- **Ažurnost u ispunjavanju preuzetih obaveza za realizaciju određenih programa**
- **Pružanje informacija poslodavcima o kadrovima na evidenciji nezaposlenih, odnosno stanju na tržištu rada i mogućnostima Zavoda u zadovoljavanju određenih kadrovskih potreba**
- **Potpunije i brže informisanje poslodavca o povoljnostima koje nudi Zavod u zapošljavanju određenih kategorija nezaposlenih lica**
- **Pojednostavljenje administrativnih procedura i postupaka u zapošljavanju**
- **Veća osposobljenost kadrova sa evidencije kako u svom zanimanju tako i u posebnim znanjima (znanje engleskog jezika i rada na računaru)**
- **Osposobljavanje kadrova za veći stepen odgovornosti i kreativnosti u radu**
- **Veće uključivanje Zavoda u kreiranje politike obrazovanja**
- **Obezbjeđivanje deficitarnih kadrova**
- **Motivisanost nezaposlenih za zapošljavanje u određenim djelatnostima**
- **Suzbijanje zapošljavanja u sivoj ekonomiji**
- **Omogućiti poslodavcima neposredan kontakt sa nezaposlenim licima sa evidencije**

Pored očekivanja i sugestija koje su svrstane u navedene aktivnosti, značajan broj odgovora poslodavaca na ova pitanja odnosi se na konkretne programe i projekte Zavoda. Posebno je izražena potreba za rješavanjem problema deficitarnih kadrova. Većina poslodavaca je svjesna da je to problem obrazovnog sistema u Crnoj Gori, ali očekuju od Zavoda da zauzme odlučniji stav i učestvuje u kreiranju politike obrazovanja.

3. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

3.1. Realizacija projektovanih ciljeva i zadataka

Rezultati istraživanja potvrđuju opravdanost realizacije ovog projekta. Prije svega ostvareni su postavljeni ciljevi i zadaci. Posebno je značajno što je njime, na određen način, provjerena pouzdanost rezultata iz prethodne ankete. Pri tome, jednako su značajni dobijeni podaci koji ukazuju na kontinuitet u opredjeljivanju poslodavaca kao i oni koji indiciraju trendove promjena kod pojedinih karakteristika zaposlenosti i zapošljavanja u tekućoj i narednoj godini.

Posebna pažnja posvećena je strukturiranju uzorka kako bi se obuhvatili poslodavci sa većim brojem zaposlenih i tako povećala mogućnost upoređivanja rezultata. Kod ovoga, veoma je značajno da je obezbijedena proporcionalna zastupljenost poslodavaca prema djelatnostima i opštinama, odnosno regiji.

Zaključne konstatacije, izvedene na osnovu dobijenih rezultata, strukturirane su prema redosljedu obrade tematskih cjelina.

3.2. Prosječna i ukupna zaposlenost u 2007. godini

Na uzorku od **91** poslodavaca, koji nominalno obuhvata 4% populacije, a realno znatno više, registrovana je prosječna zaposlenost **3365** i ukupna zaposlenost na dan anketiranja **3499** radnika.

Na nivou Regije, ukupna zaposlenost na dan anketiranja je veća od prosječne za 134 radnika ili za 3.82%. Ako dobijene podatke uporedimo sa prethodnim istaživanjem, razlika između prosječne i ukupne zaposlenosti, na nivou Regije je bila **263** ili oko **7%**, i prosječna zaposlenost u tekućoj godini je bila veća od ukupne zaposlenosti na dan anketiranja.

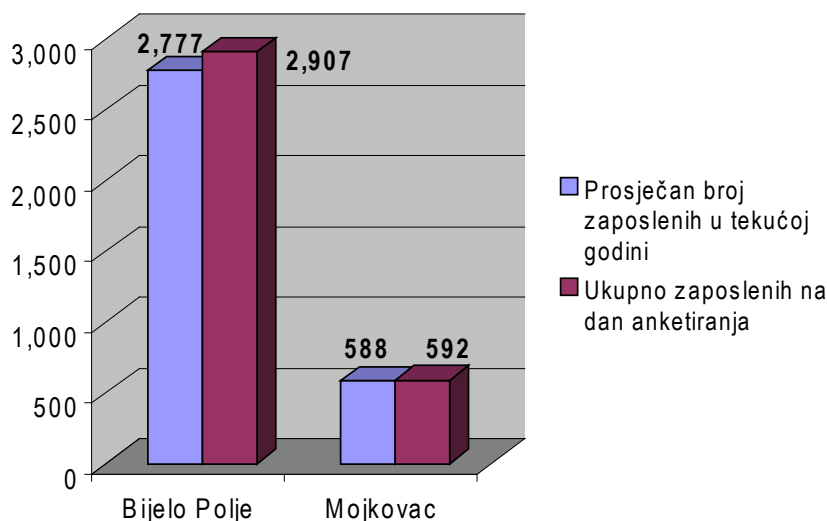
Najveći broj prosječno zaposlenih je u **Prerađivačkoj industriji (1004)**, slijedi **Zdravstvo i socijalni rad (580)** i **Obrazovanje (383)**.

U oblasti **Trgovine** zaposleno je (**361**). U približno istom obimu je za-

poslenost u djelatnostima: **Ostale komun.društvene i lične usluge (273)**, **Poljoprivreda (222)** i **Hoteli i restorani (171)**.

Analizirajući strukturu zaposlenih prema stepenima stručne spreme, možemo konstatovati da je najviše zaposlenih sa **trećim** - 36.15% i **četvrtim stepenom** - 26.85%, što čini 62.95% ukupno zaposlenih. **Prvi** i **drugi** stepen zajedno obuhvataju - 14.51% zaposlenih. Sa višim i visokim obrazovanjem zaposleno je 21.69%.

Prosječna i ukupna zaposlenost u Regiji ilustrovane grafičkim prikazom izgledaju ovako:

Dakle, dobijeni rezultati u oblasti ukupne zaposlenosti nijesu validni samo za projektovanje mjera i programa u oblasti politike zapošljavanja, već i za oblikovanje strategije razvoja obrazovnog sistema, posebno sistema obrazovanja i obuke odraslih, odnosno lica koja traže zaposlenje.

3.3. Ostvareno zapošljavanje u 2007. godini

U 2007. godini na nivou ove Regije, zaposleno je 289 lica. Na određeno vrijeme zaposleno je 164 lica ili 56.74%, a na neodređeno vrijeme zaposleno je 125 lica ili 43.25% od ukupnog broja zaposlenih lica.

Najveći broj zapošljavanja u 2007. godini ostvaren je kod **III stepena**

-50.17%, zatim u broju novozaposlenih lica najveće učešće imaju zaposleni sa **I stepenom**-18.68%, dok je učešće novozaposlenih lica sa **VII stepenom** -13.14%, sa **IV stepenom** – 11.41%, sa **VI stepenom**- 5.53%, a najmanje učešće novozaposlenih lica je sa **II stepenom**-**1.03%**, dok zapošljavanja sa **petim** stepenom stručne spreme nije bilo.

Zapošljavanje u tekućoj godini (**289**) ostvareno je ispod očekivanja koja su bazirana na rezultatima iz prethodne ankete (u kojoj je planirano zapošljavanje **363** radnika), kako u pogledu profesionalne strukture zaposlenih tako i djelatnosti poslodavaca.

Kod zapošljavanja u 2007. godini, posmatrano prema grupama zanimanja, uočavamo prikaz najvećeg broja zaposlenih u grupi zanimanja »**Trgovina i ugostiteljstvo**« (36%), zatim u grupi zanimanja »**ostalo**« (14%), dok su na trećem mjestu zapošljavanja u grupama »**Ekonomija, pravo i administracija**« i »**Poljoprivreda**« sa 12%, slijede zapošljavanja u grupama »**Zdravstvo i socijalni rad**« i »**Vaspitanje i obrazovanje**« sa 7%.

Zapošljavanja iz ostalih grupa zanimanja zastupljena su, pojedinačno, u procentu manjem od 6. Struktura ostvarenog zapošljavanja u 2007. godini prema grupama zanimanja u korelaciji je sa pokazateljima o zapošljavanju prema djelatnostima poslodavaca, što je i razumljivo, jer je klasifikacija grupa zanimanja veoma slična podjeli vrsta djelatnosti.

3.4. Planirano zapošljavanje u 2008. godini

Prema rezultatima ankete poslodavci planiraju da u 2008. godini na nivou Regije Bijelo Polje zaposle 225 lica, što je za 64 lica manje od broja novozaposlenih u 2007. godini (289).

Prema iskazanim potrebama poslodavaca proizilazi da će u 2008. godini zaposliti najveći broj lica sa završenim **III stepenom** (60.44%), zatim sa završenim **IV stepenom** (**18.66%**), slijede lica sa **I stepenom** (12%), sa **VII stepenom** (6.66%) i sa **VI stepenom** (2.22%).

Uočavamo da u obrazovnoj strukturi planiranih potreba poslodavaca drugi i peti stepen stručne spreme nijesu zastupljeni.

Prema mišljenjima velikog broja poslodavaca (naročito malih), ako bi

se obezbijedila finansijska podrška za otvaranje novih radnih mjesta, odnosno za obrazovanje/obuku kandidata za uključivanje u određene programe proizvodnje/usluga, broj zapošljavanja bi se znatno povećao u odnosu na planirana.

3.5. Zapošljavanje sa nepunim radnim vremenom i na povremenim i privremenim poslovima

Rezultati ankete pokazuju da za ovim oblikom angažovanja potrebnih kadrova većina poslodavaca, 76.92%, **nema potrebe**, dok je 23.07% poslodavaca to okarakterisalo kao **povoljno rješenje**.

Među poslodavcima koji su ovakav angažman radnika prepoznali kao povoljno rješenje u zadovoljavanju svojih potreba, ističu se djelatnosti:

- Trgovina 28.57%
- Prerađivačka industrija 23.80%
- Obrazovanje 19.04%

U svakom slučaju ovaj oblik radnog angažovanja doprinosi smanjenju broja nezaposlenih i povećava mogućnost radno-socijalnog uključivanja nezaposlenih.

3.6. Saradnja poslodavaca i Zavoda

I pored određene nedosljednosti poslodavaca kod davanja odgovora na ovaj set pitanja, opšti zaključak je zadovoljstvo kvalitetom usluga Zavoda u visokom procentu (73.62%). Rezultati istraživanja ove ankete kao i prethodnih, govore o tome da je ta saradnja najintenzivnija u dijelu oglašavanja slobodnih radnih mjesta. Učešće tog oblika saradnje je 49.61%. Na pitanje da li su u 2007. godini imali saradnju sa Zavodom u obezbjeđivanju potrebnih kadrova, njih 79.12% je potvrdno odgovorilo. Ukoliko to upredimo sa istim u 2004. godini kada je 63.88% poslodavaca imalo tu vrstu saradnje sa Zavodom, a u 2005/2006. godini 66.66% poslodavaca, uviđamo da se saradnja iz godine u godinu intezivirala.

Kao razloge nezadovoljstva poslodavaca saradnjom sa Zavodom koji čine 4.39%, su uglavnom finansijska podrška Zavoda prilikom otvaranja

novih radnih mjesta i obezbjeđenje potrebnih kadrova prema zahtjevima poslodavaca. Prethodno je naglašeno da su finansijska sredstva Zavoda ograničena i da je veoma teško izvršiti obuku svih potrebnih kadrova i obezbijediti novčana sredstva za sve projekte poslodavaca. Poslodavci bi trebali shvatiti da su ograničene finansijske a ne zainteresovanost Zavoda, prepreka za ispunjenje svih njihovih zahtjeva.

3.7. Preporuke za korišćenje rezultata istraživanja

Analizom istraživanja »*Zaposlenost i zapošljavanje u 2007/2008. godini*«, kao i iskustva iz realizacije prethodnih projekata, težilo se detaljno upoznati tržište rada Regije Bijelo Polje, sa uočavanjem pozitivnih i negativnih trendova i njihovih uzroka i posljedica.

Načelno, saznanja do kojih se došlo analizom odgovora poslodavaca, uz neophodne komparacije sa pokazateljima iz drugih izvora, mogu se koristiti za različite namjene pod uslovom da se uvažavaju određena ograničenja i rezerve navedene u tekstu. Ovo se istovremeno odnosi kako na namjene operativnog karaktera tako i nastavak istraživanja.

Neposredna primjena prezentiranih rezultata može se odnositi, pored ostalog, na:

- **Oblikovanje mjera i programa aktivne politike zapošljavanja**
- **Opredjeljivanje sadržaja programskih aktivnosti na unapređivanju kvaliteta usluga licima i poslodavcima**
- **Formiranje baze podataka, odnosno dopunu registra poslodavaca**
- **Izradu planova i programa rada Zavoda i njegovih organizacionih cjelina**
- **Izradu nacionalnog i regionalnih planova zapošljavanja .**

Dobijeni rezultati mogu se koristiti za nastavak istraživanja kojima bi se cjelovitije obradili pojedini od tretiranih sadržaja ili obuhvatili novi, koje je iniciralo istraživanje, kao što su:

- **Oblici i sadržaji obrazovanja i obuke kadrova za rad u određenim djelatnostima proizvodnje i usluga**

- **Identifikacija posebnih znanja i vještina zbog kojih poslodavci pojedina zanimanja tretiraju kao deficitarna**
- **Sadržaji edukacije poslodavaca, posebno malih i srednjih preduzeća, za planiranje i zadovoljavanje obrazovnih i kadrovskih potreba**
- **Obim i profesionalna struktura zaposlenih prema poslovima koje obavljaju u odnosu na formalne kvalifikacije koje posjeduju**
- **Uslovi i zahtjevi rada koji opredjeljuju poslodavce u pojedinim djelatnostima za relativno veliko angažovanje radnika nižih stepena stručne spreme**
- **Viškovi zaposlenih, invalidi, fleksibilni oblici zapošljavanja i drugo.**

Posebna preporuka mogla bi se formulirati kao potreba da se anketa sprovedi kontinuirano kako bi se, na bazi valjanih pokazatelja, ne samo pratili aktuelni trendovi nego izvodile projekcije zaposlenosti i zapošljavanja za duži vremenski period. U tom smislu anketni list urađen za ovo istraživanje mogao bi se standardizovati što bi, pored ostalog, omogućilo upoređivanje rezultata u cilju kontinuiranog praćenja stanja i kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja u Crnoj Gori.

4. Prilog

4.1. Upitnik

ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE CRNE GORE

Biro rada _____

Kancelarija _____

UPITNIK ZA POSLODAVCE

zapošljavanje 2007/2008.

I OPŠTI PODACI

1. Naziv _____
2. Oblik organizovanja _____
3. Oblik svojine _____
4. Datum osnivanja _____
5. Opština _____ Mjesto _____
_____
6. Adresa _____
7. Telefon _____, faks _____
e-mail _____
8. Kontakt osoba za poslove zapošljavanja _____
9. Matični broj _____ RegistarSKI broj _____
10. Vrsta djelatnosti _____ Šifra _____
11. Da li je postojeća organizacija dio neke druge organizacije
(domaće ili strane)
DA _____ (šifra opštine _____) NE
12. Na kom tržištu organizacija dominantno posluje
a) lokalnom b) regionalnom c) nacionalnom d) međunarodnom

II PODACI O RADU I POSLOVANJU

13. Kako ocjenjujete poslovnu klimu u zemlji
a) dobro
b) zadovoljavajuće
c) loše, navesti razloge _____
14. Da li imate pripremljen plan/strategiju razvoja firme
a) da li imate biznis plan da ne
b) da li imate strategiju/plan razvoja da ne
c) da li imate usvojen sistem kvaliteta da ne
d) da li planirate investicije da ne

15. Planirano povećanje broja zaposlenih u 2008. godini ?

NE	A. Nije planirano povećanje obima proizvodnje/usluga B. Teškoće u plasmanu proizvoda/usluga C. Teškoće u obezbjeđivanju sredstava za investicije D. Nedostatak kompetentne radne snage E. Drugi razlozi (navesti) _____
DA	A. Povećana potražnja za proizvodima i uslugama na tržištu (domaćem i inostranom) B. Povećanje obima i strukture/asortimana proizvoda i usluga C. Drugi razlozi (navesti) _____

16. Da li imate projekciju zapošljavanja novih kadrova u narednih pet (5) godina?

NE	A. Nije planirano povećanje broja zaposlenih B. Nema adekvatnog kadra za izradu planova C. Ostalo (navesti) _____
DA	A. Ima urađen biznis plan B. Ima urađen investicioni program C. Ostalo (navesti) _____

III ZAPOSLENI U 2007. I ZAPOŠLJAVANJE U 2008.

17. Prosječan broj ukupno zaposlenih u

- godini osnivanja _____
- 2000. godini _____
- 2005. godini _____

18. Starosna struktura zaposlenih u Vašoj organizaciji

Sta- rosno doba		Stručna sprema								Ukupno
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Do 18 godina	Ž									
	U									
19-24 godina	Ž									
	U									
25-30 godina	Ž									
	U									
31-40 godina	Ž									
	U									
41-50 godina	Ž									
	U									
51-54 godina	Ž									
	U									
55-65 godina	Ž									
	U									
ukupno										

19. Struktura radne snage (u 2007. i planirano za 2008. godinu)

		Pojlop., proizvod. i prer. hrane	Šumarstvo i obrada drveta	Geologija, rudarstvo i metalurgija	Mašinstvo i obrada metala	Elektrotehn.	Hemija, nemet. i grafičarstvo	Tekstilstvo i kožarstvo	Komunalne, tatarske i farbarske usluge	Geodezija i građevinarstvo	Saobraćaj
I	Ukupno zaposlenih	O									
	Zaposleno u 2007. god.	N									
	Planirano za 2008. god.	O									
II	Ukupno zaposlenih	N									
	Zaposleno u 2007. god.	O									
	Planirano za 2008. god.	N									
III	Ukupno zaposlenih	O									
	Zaposleno u 2007. god.	N									
	Planirano za 2008. god.	O									
IV	Ukupno zaposlenih	N									
	Zaposleno u 2007. god.	O									
	Planirano za 2008. god.	N									
V	Ukupno zaposlenih	O									
	Zaposleno u 2007. god.	N									
	Planirano za 2008. god.	O									
VI	Ukupno zaposlenih	N									
	Zaposleno u 2007. god.	O									
	Planirano za 2008. god.	N									
VII	Ukupno zaposlenih	O									
	Zaposleno u 2007. god.	N									
	Planirano za 2008. god.	O									
VIII	Ukupno zaposlenih	N									
	Zaposleno u 2007. god.	O									
	Planirano za 2008. god.	N									

			Vaspitanje i obrazovanje	Društveno – humanističko područje	Prirodno – matematičko područje	Kultura, umjetnost i javno informisanje	Zdravstvo, farmacija i socijalna zaštita	Fizička kultura i sport	Ostalo
I	Ukupno zaposlenih	O							
		N							
	Zaposleno u 2007. god.	O							
II		N							
	Planirano za 2008. god.	O							
		N							
III	Ukupno zaposlenih	O							
		N							
	Zaposleno u 2007. god.	O							
IV		N							
	Planirano za 2008. god.	O							
		N							
V	Ukupno zaposlenih	O							
		N							
	Zaposleno u 2007. god.	O							
VI		N							
	Planirano za 2008. god.	O							
		N							
VII	Ukupno zaposlenih	O							
		N							
	Zaposleno u 2007. god.	O							
VIII		N							
	Planirano za 2008. god.	O							
		N							

IV LICA SA INVALIDITETOM I DOPUNSKI OBLICI ZAPOŠLJAVANJA

20. Lica sa invaliditetom:

Lica sa invaliditetom	
U 2007. godini	
Planirano za 2008. god.	

21. Da li ste spremni uposliti lica sa invaliditetom ukoliko bi Vam bile obezbijedene određene pogodnosti:

NE

DA

- Sufinansiranje zarade
- Poreske i carinske olakšice
- Obuka i osposobljavanje
- Krediti po povlašćenim uslovima
- Opremanje radnog mjesta
- Druge pogodnosti (navesti) _____

22. Da li ste upoznati sa pogodnostima koje obezbjeđuje Zavod radi podsticanja zapošljavanja lica sa invaliditetom:

a) obuka i osposobljavanje	DA	NE
b) krediti za samozapošljavanje	DA	NE
c) opremanje radnog mjesta	DA	NE

23. Kako ocjenjujete mogućnost zapošljavanja radnika sa nepunim radnim vremenom (za vaše potrebe)?

- A. Smatramo da je to povoljno rješenje
- B. Nemamo potrebe za takvim angažovanjem kadrova
- C. Ostalo(navesti) _____

24. Broj penzionisanih radnika:

- a) u 2007. godini _____
b) plan za 2008. godinu _____

25. Radno angažovanje penzionera:

- Da li ste spremni radno angažovati penzionere?

NE

DA

- koliko je angažovano u 2007. g. _____

- koliko planirate angažovati u 2008. g. _____

- na kojim poslovima _____

26. Šta mislite o zapošljavanju nezaposlenih lica za obavljanje povremenih i privremenih poslova ?

A. Nemamo takvih potreba

B. Povremeno imamo takvih potreba

C. Često imamo takvih potreba

V VIŠKOVI RADNE SNAGE

27. Struktura viškova radne snage

		Pojlop., proizv. i prer. hrane	Šumarstvo i obrada drveta	Geologija, rudarstvo i metalurgija	Mašinstvo i obrada metala	Elektrotehn.	Hemija, nemet. i grafičarstvo	Tekstilstvo i kožarstvo	Komunalne, tapetarske i farbarske usluge	Geodezija i građevinarstvo	Saobraćaj	Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	Ekonomija, pravo i administracija	Vaspitanje i obrazovanje	Društveno – humanističko područje	Prirodno – matematičko područje	Kultura, umjetnost i javno informisanje	Zdravstvo, farmacija i socijalna zaštita	Fizička kultura i sport	Ostalo		
I	2007. godina																					
	2008. godina																					
II	2007. godina																					
	2008. godina																					
III	2007. godina																					
	2008. godina																					
IV	2007. godina																					
	2008. godina																					
V	2007. godina																					
	2008. godina																					
VI	2007. godina																					
	2008. godina																					
VII	2007. godina																					
	2008. godina																					
VIII	2007. godina																					
	2008. godina																					

28. Razlozi viškova radne snage

2007. godina	NE		
	DA	1.Razlozi	A. Prestrukturiranje proizvodnje B. Smanjenje obima proizvodnje/usluga C. Neodgovarajuća struktura zaposlenih D. Drugi razlozi (navesti)_____
		2.Način rješavanja	A. Otpremnina B. Raspored kod istog ili drugog poslodavca C. Prekvalifikacija, dokvalifikacija i sl. D. Nije riješen status E. Drugi razlozi (navesti)_____

2008. godina	NE		
	DA	1.Razlozi	A. Prestrukturiranje proizvodnje B. Smanjenje obima proizvodnje/usluga C. Neodgovarajuća struktura zaposlenih D. Drugi razlozi (navesti)_____
		2.Način rješavanja	A. Otpremnina B. Raspored kod istog ili drugog poslodavca C. Prekvalifikacija, dokvalifikacija i sl. D. Drugi razlozi (navesti)_____

VI DEFICITARNA ZANIMANJA

29. Struktura deficitarnih kadrova

Red. broj	U 2007. godini			U 2008. godini		
	Naziv zanimanja	Šifra zanimanja	Broj radnika	Naziv zanimanja	Šifra zanimanja	Broj radnika
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						
8.						
9.						
...						

30. Razlozi deficitarnosti

Koji su razlozi deficitarnosti kadrova?

2007. godina	A. Nema obrazovanih kadrova odgovarajućih profila na tržištu rada B. Ne prihvataju ponuđene uslove rada C. Nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku potrebnih kadrova D. Drugi razlozi (navesti) _____
-------------------------	--

2008. godina	A. Nema obrazovanih kadrova odgovarajućih profila na tržištu rada B. Ne prihvataju ponuđene uslove rada C. Nedostatak sredstava za stručno obrazovanje i obuku potrebnih kadrova D. Drugi razlozi (navesti) _____
-------------------------	--

31. Razlozi neprihvatanja ponuđenog radnog mjesta:

- Niska zarada
- Neadekvatni uslovi rada (fizičko opterećenje, opasni poslovi-izloženost uticaju hemikalija, loši uslovi smještaja...)
- Rad u smjenama
- Velika udaljenost radnog mjesta od mjesta prebivališta
- Drugi razlozi (navesti) _____

32. Kako ocjenjujete kvalitet radne snage

1. zaposlenih u firmi
  - a) zadovoljan
  - b) djelimično zadovoljan
2. kadrova sa evidencije Zavoda za koje ste zainteresovani
  - a) zadovoljan
  - b) djelimično zadovoljan
  - c) nezadovoljan

33. Koja znanja, vještine i kompetencije najviše nedostaju radnoj snazi. (navedite najviše 5 modaliteta)

- a) tehničko-tehnološka
- b) sposobnosti komuniciranja
- c) kreativnost

- d) kompjuterska znanja
- e) marketinška znanja
- f) organizacijska
- g) finansijska
- h) znanje stranih jezika
- i) druga znanja (navesti) _____

VII SARADNJA SA ZAVODOM

34. Da li ste u 2007. godini saradivali sa Zavodom za zapošljavanje.

DA

NE

35. Da li ste u 2007. godini saradivali sa Zavodom za zapošljavanje u obezbjeđivanju potrebnih kadrova?

NE	
DA	<ul style="list-style-type: none"> A. U okviru prijave slobodnih radnih mjesta (radi oglašavanja) B. Upućivanje kandidata na oglase-konkurse C. Informisanje o uslovima i mogućnostima obezbjeđivanja potrebnih kadrova D. Učešće u izboru kandidata za zaposlenje (razgovor sa kandidatima, predstavljanje kandidata, psihološka selekcija...) E. Sufinansiranje zapošljavanja pripravnika F. Učešće u realizaciji programa obuke za zaposlenje (stručno osposobljavanje, dokvalifikacija, prekvalifikacija, specijalizacija) G. Finansijska podrška u otvaranju novih radnih mjesta H. Drugi oblici (navesti) _____

36. Realizacija programa obuke u 2007. i plan za 2008. god. (dokvalifikacije, prekvalifikacije, specijalizacije i sticanja posebnih znanja i sl.)

		Poljop., proizv. i prer. hrane	Šumarstvo i obrada drveta	Geologija, rudarstvo i metalurgija	Mašinstvo i obrada metala	Elektrotehn.	Hemija, nemet. i grafičarstvo	Tekstilstvo i kožarstvo	Komunalne, tapetarske i farbarske usluge	Geodezija i građevinarstvo	Saobraćaj	Trgovina, ugostiteljstvo i turizam	Ekonomija, pravo i administracija	Vaspitanje i obrazovanje	Društveno – humanističko područje	Prirodno – matematičko područje	Kultura, umjetnost i javno informisanje	Zdravstvo, farmacija i socijalna zaštita	Fizička kultura i sport	Ostalo
I	2007. godina																			
	2008. godina																			
II	2007. godina																			
	2008. godina																			
III	2007. godina																			
	2008. godina																			
IV	2007. godina																			
	2008. godina																			
V	2007. godina																			
	2008. godina																			
VI	2007. godina																			
	2008. godina																			
VII	2007. godina																			
	2008. godina																			
VIII	2007. godina																			
	2008. godina																			

37. Kako ocjenjujete posredovanje i ostale usluge Zavoda u odnosu na vaše zahtjeve i očekivanja (u pogledu obrazovanja, radnog iskustva, posebnih znanja, ličnih osobina posredovanih kadrova, finansijske participacije...)

Zadovoljni	
Djelimično zadovoljni	
Nezadovoljni naročito u pogledu:	A. Ažurnosti u ispunjavnju preuzetih obaveza od strane Zavoda B. Obezbeđivanja potrebnih kadrova prema našim zahtjevima C. Finansijske podrške u otvaranju novih radnih mjesta D. Finasijske podrške za osposobljavanje/obuku kadrova E. Stručne pomoći u obuci i izboru potrebnih kadrova F. Informisanja o stanju na tržištu rada G. Ostalo_____

38. Koji vid informisanja Vam obezbjeđuje kvalitetnu saradnju sa Zavodom

- neposredni kontakt sa Zavodom
- elektronski mediji – TV
- elektronski mediji – radio
- štampani mediji
- internet – web site Zavoda
- brošure Zavoda

39. Navedite kakve usluge (pored onih koje su navedene kod pitanja 35) očekujete od Zavoda u zadovoljavanju vaših kadrovski potreba?

---

40. Molimo Vas da, osim odgovora na postavljena pitanja, navedete i druge ocjene, prijedloge i sugestije koje bi mogle doprinijeti uspješnijoj izradi i realizaciji planova zapošljavanja i saradnji poslodavaca sa službom zapošljavanja u zadovoljavanju vaših kadrovskih potreba i povećanja zaposlenosti uopšte:

Ime i prezime lica koje je
popunilo Upitnik

MP

Potpis odgovornog
lica-poslodavca

U _____ dana _____ 2007. godine

CIP – Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

331.5(497.16 Бијело Поље) ”2007/2008”

ANKETA poslodavca : zaposlenost i zapošljavanje : 07/08.
/ [projektni tim Milka Bošković, Radomir Ivezić]. – Podgorica :
Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Biro rada Bijelo Polje, 2008
(Podgorica : Studio MOUSE). – 112 str. : graf. prikazi, tabele ;
24 cm

Tiraž 200. – Upitnik za poslodavce: str. 95-111. – Rezime.

ISBN 978-86-85789-10-6

a) Завосленост – Бијело Поље – 2007-2008

b) Запошљавање – Бијело Поље – 2007-2008

COBISS.CG-ID 12686864